

ISBN 978-80-89344-10-9
9 788089 344109

ZODPOVEDNOSŤ ZA ŠKODU SPÔSOBENÚ TÝMI, KTORÍ NEMÔŽU POSÚDIŤ NÁSLEDKY SVOJHO KONANIA

JUDr. Zuzana Stavrovská

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR
Heydukova 25, 811 08 Bratislava
Tel./fax: 02/63814968
zpmpvsr@zpmpvsr.sk
www.zpmpvsr.sk

Vážení priatelia, rodičia, odborníci a všetci, ktorí budete riešiť alebo pomáhať a radiť tým, ktorí vašu pomoc potrebujú,

vám všetkým venuje Zdrúženie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike (ZPMP v SR) túto publikáciu.

ZPMP v SR sleduje vydaním tejto publikácie zámer pokračovať vo vzdelávacích aktivitách, zapájať sa do rozhodovacích procesov a posilňovať postavenie aktívneho občianstva, a to nielen vo vzťahu k ľuďom s mentálnym postihnutím. Veríme, že všetci, ktorí budú tento manuál čítať, by mohli získať nové zručnosti, vedomosti a návody, ako sa zachovať pri riešení konkrétnych situácií.

V predchádzajúcich manuáloch, ktoré vydalo ZPMP v SR, sme sa niekoľkokrát podrobne venovali problematike spôsobilosti na právne úkony, definícii pojmu právny úkon, súdnemu konaniu o obmedzení alebo pozbavení spôsobilosti na právne úkony.*

Stretávame sa s názormi, že pozbavenie spôsobilosti na právne úkony alebo jej obmedzenie je „všieliekom“ na všetky hroziace situácie, ktoré môžu človeka s postihnutím ochrániť od zodpovednosti za svoje konanie, ochrániť ho pred neželanými účinkami majetkových strát, prípadne spôsobených škôd, pred trestnoprávnou zodpovednosťou alebo pred zodpovednosťou za priestupky. Žiaľ, samotné pozbavenie spôsobilosti na právne úkony neposkytuje výrazne lepšiu ochranu záujmov človeka s duševným alebo mentálnym postihnutím. Pre platnosť právnych úkonov je potrebné skúmať, či konajúci človek urobil právny úkon platne, a teda či nie je jeho prejav vôle poznačený takou chybou, ktorá robí jeho právny úkon absolútne neplatným. Ani pozbavenie či obmedzenie spôsobilosti na právne úkony po formálnej stránke neochráni tohto človeka, aby si neprivodil majetkovú ujmu alebo ujmu na zdraví, prípadne takúto ujmu nespôsobil tretím osobám a neniesol za ňu zodpovednosť. Aj keď je záznam o obmedzení alebo pozbavení spôsobilosti na právne úkony zapísaný v občianskom preukaze, často sa stáva, že tretia strana o takéto zistenia nemá záujem. Ani táto právna skutočnosť však automaticky neznamená, že konajúci človek bude právne „nezodpovedný“. Zodpovedným môže byť aj človek, ktorý bol pozbavený spôsobilosti na právne úkony, alebo nezodpovedný môže byť ten, kto je plne spôsobilý na právne úkony.

* Spôsobilosť na právne úkony v otázkach a odpovediach, Bratislava 2002
Poradenské minimum – Manuál pre odborníkov v oblasti poradenstva pre ľudí s mentálnym postihnutím, Bratislava 2012

Ako predchádzať vzniku škôd a ako sa brániť, budeme objasňovať na ďalších stranách tohto manuálu.

V tomto manuáli sú prevzaté ustanovenia zákonov, dôvodových správ k týmto zákonom a komentáre, vrátane súdnych rozhodnutí, odborných článkov a preto sa vopred ospravedlňujem za použitie odborných právnických výrazov. Snažili sme sa však v texte tieto termíny vysvetliť tak, aby tomu porozumel aj bežný užívateľ.

Tento manuál bude vydaný Združením na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike aj v ľahko čitateľnom jazyku „easy to read“.

Zodpovednosť môžeme rozdeliť do dvoch veľkých oblastí, a to na zodpovednosť civilnoprávnu a zodpovednosť trestnoprávnu.

Zodpovednosť podľa Občianskeho zákonníka

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O PRÁVNYCH POJMOCH

DEFINÍCIA POJMU ZODPOVEDNOSŤ

Zodpovednosť je veľmi rozsiahly pojem.

Vo všeobecnosti a zjednodušene sa dá povedať, že zodpovednosť je istá povinnosť osoby, ktorá vyplýva z porušenia práv a povinností voči inej osobe. Ide teda o následok protiprávneho konania. (Napríklad: ak rozbijem okno susedovi, som povinný mu škodu nahradiť, som teda zodpovedný za túto škodu.)

Zodpovednosť je riešená v rôznych právnych predpisoch.

Zodpovednosť fyzických osôb

Z hľadiska občianskeho práva sa teória i prax prikláňa k názoru, že pod pojmom občianskoprávnej zodpovednosti treba rozumieť následnú (sekundárnu) povinnosť vznikajúcu subjektu, ktorý porušil primárnu právnu povinnosť vyplývajúcu mu zo zákona alebo z inej právnej skutočnosti.

Zodpovednosť sa veľmi často zamieňa so spôsobilosťou na právne úkony. Mnoho ľudí sa domnieva, že ak je človek pozbavený alebo obmedzený v spôsobilosti na právne úkony, nie je ani právne zodpovedný. Takýto názor je však nesprávny. Ak je človek obmedzený alebo pozbavený spôsobilosti na právne úkony, je zodpovedný rovnako ako ktokoľvek iný a aj pre neho platia všeobecné podmienky pre naplnenie zodpovednosti za škodu.

Pre naplnenie všeobecnej zodpovednosti fyzickej osoby za škodu spôsobenú inému vyžaduje zákon splnenie zákonom predpísaných predpokladov – hovoríme o mimozáväzkovej zodpovednosti za škodu, alebo porušenie povinností vyplývajúcich zo zmluvy – hovoríme o záväzkovej zodpovednosti za škodu:

- a) **protiprávny úkon** – porušenie právnej povinnosti aj ustanovenia o povinnosti predchádzať škodám,
- b) **škoda,**

Táto publikácia vznikla ako súčasť projektu **Dôstojný život – právo, nie privilegium**.

Projekt **Dôstojný život – právo, nie privilegium** bol podporený sumou **104976** eur z Fondu pre mimovládne organizácie, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2009 – 2014. Správcom Fondu je Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation. Cieľom projektu **Dôstojný život – právo, nie privilegium** je **Zvýšenie zapojenia MVO do tvorby politik a rozhodovacích procesov na miestnej, regionálnej a národnej úrovni**.

- c) **príčinná súvislosť medzi a) + b)** = príčinná súvislosť medzi porušením povinnosti a jej následkom – vznikom škody,
 d) **zavinenie** – vôľová a vedomostná zložka – vo forme úmyslu alebo nedbanlivosti.

DEFINÍCIA PROTIPRÁVNEHO ÚKONU

Protiprávny úkon sa skladá zo samostatnej **protiprávnosti a z úkonu**. Úkon je vtedy protiprávny, ak je v rozpore s právnym poriadkom.

Protiprávnosť môže byť len výsledkom činnosti ľudí, nemôže teda existovať protiprávny úkon zvierata alebo protiprávny úkon, ktorý vznikol pôsobením prírodných síl.

Úkon je prejavom ľudskej vôle navonok, v ktorom sa prejavuje psychická a fyzická zložka človeka. Nato, aby úkon mohol byť kvalifikovaný ako protiprávny, požaduje občiansky zákonník porušenie právnej povinnosti, ktorá bola určitému subjektu uložená. Právna povinnosť môže vyplývať priamo z právnych predpisov, zo zmluvy alebo z iných právnych skutočností. Dôkaz o tom, že bola niekomu spôsobená škoda, musí predložiť poškodený.

Zodpovednosť za škodu nevzniká len z priameho protiprávneho úkonu fyzickej osoby, ale aj vtedy, ak vznikla činnosťou osôb, ktoré túto fyzickú osobu na činnosť použili.

Kedy nie je úkon protiprávny?

V niektorých prípadoch nastupujú **okolnosti vylučujúce protiprávnosť**.

Sú dané vtedy, ak:

- právny poriadok **určité úkony povoľuje alebo dokonca prikazuje**;
- ďalšou okolnosťou je **výkon práva**. Každý kto má nejaké právo, je oprávnený ho vykonať, alebo sa môže domáhať jeho realizácie príslušnými orgánmi;
- ak ide o konanie v **nutnej obrane**. Konanie v nutnej obrane musí smerovať proti protiprávnemu útoku a chránené občianskoprávne vzťahy. Tento útok musí priamo ohroziť alebo musí v čase nutnej obrany trvať a obrana nesmie byť zrejme neprimeraná povahe a nebezpečnosti útoku;
- ak ide o konanie v **krajnej núdzi**. Tiež je podmienkou existencia priamo hroziaceho nebezpečenstva, ktoré však nemusí byť vyvolané jedným človekom. Podmienkou je, aby toto nebezpečenstvo nebolo možné za žiadnych okolností odvrátiť inak a následok nebol rovnako závažný alebo ešte závažnejší než ten, ktorý v nebezpečenstve hrozil.

Vylúčenie protiprávnosti úkonu nastáva aj v prípadoch, ak prišlo k spôsobeniu škody so súhlasom poškodeného za splnenia niektorých podmienok, a to

najmä:

- súhlasu poškodeného s úkonom zasahujúcim do jeho práv, ak o rozhodnutí o takomto zásahu zákon pripúšťa poškodeného rozhodovať,
- súhlas musí udeliť právne spôsobilá osoba (t. j. osoba spôsobilá na právne úkony),
- súhlas musí byť udelený v predstihu, t. j. pred vznikom škody.

Zodpovednosť v občianskom práve je zameraná na:

- úhradu (reparáciu, resp. kompenzáciu) majetkovej ujmy alebo na zmiernenie nemajetkovej ujmy poskytnutím určitého zadostučinenia (satisfakcie),
- preventívno-výchovné pôsobenie.

DEFINÍCIA POJMU ŠKODA

Pod pojmom škoda v zmysle ustanovenia § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa chápe ujma, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného, je objektívne vyjadriteľná všeobecným ekvivalentom, t. j. peniazmi, a je teda napravitel'ná poskytnutím majetkového plnenia, predovšetkým poskytnutím peňazí, ak nedochádza k naturálnej reštitúcii. Náhrada škody, ak má plniť reparačnú (reštitučnú) funkciu, má zabezpečiť poškodenému plnú kompenzáciu spôsobenej ujmy, nie však viac. Môže sa prejavíť ako skutočná škoda, alebo ušlý zisk. *Skutočná škoda spočíva v zmenšení majetkového stavu poškodeného a reprezentuje majetkové hodnoty, ktoré bolo nutné vynaložiť, aby došlo k uvedeniu veci do predošlého stavu. To, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk), je ujma, spočívajúca v tom, že u poškodeného nedošlo v dôsledku škodovej udalosti k rozmnoženiu majetkových hodnôt, hoci sa to s ohľadom na pravidelný beh vecí dalo očakávať.*

Občiansky zákonník kladie veľký dôraz na predchádzanie škodám – na prevenciu.

Zákonná úprava v podstate rozlišuje špeciálnu prevenciu (uskutočnenie špeciálnych opatrení na odvrátenie škody v konkrétnom prípade) a generálnu prevenciu.

Generálna prevencia znamená, že každý je povinný počínať si tak, aby nedochádzalo ku škodám na zdraví a na majetku, na prírode a životnom prostredí. Túto povinnosť má každý, a správanie toho, kto ju nedodrížiava, je treba vyložiť ako konanie, ktoré je v rozpore s právom, teda je protiprávnym konaním.

Ušlý zisk je ujmom spočívajúcou v tom, že u poškodeného nedošlo v dôsledku škodovej udalosti k rozmnoženiu majetkových hodnôt, hoci sa to s ohľadom na pravidelný beh vecí dalo očakávať. Ušlý zisk sa neprejavuje zmenšením

majetku poškodeného (úbytkom aktív, ako je to u skutočnej škody), ale stratu očakávaného prínosu (výnosu). Nestačí pritom iba pravdepodobnosť rozmnoženia majetku, lebo musí byť naisto potvrdené, že pri pravidelnom behu vecí (nebyť protiprávneho konania škodcu alebo škodovej udalosti) mohol poškodený dôvodne očakávať zväčšenie svojho majetku, ku ktorému nedošlo práve v dôsledku konania škodcu (škodovej udalosti).

DEFINÍCIA PRÍČINNEJ SÚVISLOSTI

Príčinou súvislosťou treba rozumieť určitý objektívny vzťah medzi skutočnosťou zakladajúcou zodpovednosť, t. j. medzi porušením právnej povinnosti, a výsledkom, t. j. škodou.

Zisťovanie príčinnej súvislosti znamená, že **je potrebné sledovať príčiny a následky**, ktoré sú dôležité pre zodpovednosť za škodu.

Prvým krokom je zistenie, či bola škoda spôsobená v zmysle občianskeho práva. Potom je treba objasniť existenciu príčinnej škody.

Zistenie príčinnej súvislosti medzi protiprávnym konaním a vzniknutou škodou je neodkladným predpokladom vzniku zodpovednosti fyzickej osoby za škodu.

Príčinná súvislosť je zložená z viacerých typov:

- Prerušená príčinná súvislosť – ide o dve alebo viac udalostí, z ktorých každá by spôsobila rovnakú škodu (napríklad smrť pacienta), avšak ku škode prišlo iba jednou udalosťou
Príklad: porušenie zásad sterility jedným zdravotníckym pracovníkom a poškodenie mozgu pacienta druhým zdravotníckym pracovníkom.
- Kumulatívna príčinná súvislosť – ide o viac škodových udalostí, ktoré všetky spolu vytvoria celkovú škodovú udalosť.
- Alternatívna príčinná súvislosť – viac škodových udalostí a škodcov, pri ktorých však nevieme určiť, kto spôsobil svojím konaním škodu. Tento druh príčinnej súvislosti sa v medicíne takmer nevyskytuje.

DEFINÍCIA ZAVINENIA

Zavinenie je neodkladným predpokladom vzniku zodpovednosti fyzickej osoby za spôsobenú škodu. Môžeme ho definovať ako rozumovú a vôľovú schopnosť fyzickej osoby (škodcu), v právnickej reči sa tomu hovorí „psychický vzťah škodcu“ k vlastnému protiprávnemu konaniu a ku škode. Je vyjadrené buď priamym alebo nepriamym úmyslom, alebo ako vedomá a nevedomá nedbanlivosť.

Zavinenie ako vnútorný psychický vzťah je založený na dvoch zložkách, a to vedomostnej a vôľovej.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Vedomostnou zložkou rozumieme vnímanie, t.j. odraz predmetov a javov v zmyslových orgánoch, ako aj predstavu predmetov a javov, ktoré subjekt vnímal skôr, alebo ku ktorému dospel úsudkom na základe znalostí a skúseností. Vôľovou zložkou sa rozumie predovšetkým chcenie, ale aj uzrozenie. Pri úmyselnom zavinení je zastúpená tak vedomostná, ako aj vôľová zložka zavinenia.

Pri nedbanlivosti je daná len vedomostná zložka.

Úmyselné zavinenie sa rozdeľuje na:

- priamy úmysel** – pri ktorom sa predpokladá, že konajúci vedel, že svojím konaním škodu spôsobí alebo že ju môže spôsobiť a chcel ju spôsobiť
- nepriamy úmysel** – pri ktorom konajúci vedel, že môže spôsobiť škodu a pre prípad, že k nej dôjde (že ju spôsobí), bol s tým uzrozený.

Nedbanlivosť sa rozdeľuje na:

- vedomú**, pri ktorej konajúci síce nechcel spôsobiť škodu, avšak vedel, že ju môže spôsobiť a bez primeraných dôvodov sa spoliehal na to, že ju nespôsobí. Pri vedomej nedbanlivosti vôľa škodcu nesmeruje ku škodlivému výsledku, ale škodca neprejavil dostatočné úsilie na zabránenie vzniku škody,
- nevedomú**, pri ktorej konajúci nechcel spôsobiť škodu, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje pomery vedieť mal alebo vedieť mohol. Pri nevedomej nedbanlivosti škodca nepredvídal možnosť spôsobenia škody, aj keď ju predvídať mal.

Pre zavinenie sa vyžaduje tzv. deliktuálna zodpovednosť – spôsobilosť rozumová (schopnosť posúdiť následky svojho konania) a vôľová (schopnosť ovládať svoje konanie):

- deliktuálna spôsobilosť** = spôsobilosť na zavinenie protiprávne úkony, deliktuálna spôsobilosť je spôsobilosť vlastnými protiprávnymi úkonmi zažiť vlastnú zodpovednosť,
- nadobudnutie** dosiahnutím plnoletosti; pred dosiahnutím plnoletosti sa posudzuje deliktuálna spôsobilosť prísne individuálne podľa toho, či maloletý v danom okamihu mal z hľadiska závažnosti úkonu potrebnú rozpoznávaciu a rozhodovaciu schopnosť a či bol schopný ovládnuť svoje konanie a schopnosť posúdiť jeho právne následky. Ľudia nie sú zodpovední (spôsobilí), ak nemôžu rozumieť alebo kontrolovať svoje činy.

Poškodený musí preukázať porušenie právnej povinnosti a fakt, že škoda a jej výška sú v príčinnej súvislosti s týmto porušením.

Zodpovednosť za škodu v občianskom práve môže byť založená na **objektívnom i subjektívnom princípe**.

V prípade **subjektívneho princípu sa vyžaduje existencia zavinenia a prípúšťa sa exkulpácia**, t. j. zbavenie sa zodpovednosti vyvinením, napr. podľa ustanovenia § 420 ods. 3 Občianskeho zákonníka **sa zodpovednosti zbaví ten, kto preukáže, že škodu nezavinil**. V prípade zodpovednosti založenej na objektívnom princípe, hovoríme o zodpovednosti za náhodu, resp. zodpovednosti za riziko.

Objektívnej zodpovednosti je možné **sa zbaviť liberáciou** za podmienok presne stanovených zákonom, napr. podľa ustanovenia § 420a ods. 3 Občianskeho zákonníka sa zbaví zodpovednosti ten, kto ju spôsobil, len ak preukáže, že škoda bola spôsobená neodvratiteľnou udalosťou nemajúcou pôvod v prevádzke, alebo **vlastným konaním poškodeného**. Práve táto právna skutočnosť môže privodiť zodpovednosť za škodu samému poškodenému. Týmto poškodeným môže byť práve človek s postihnutím, príp. že ním nie je, môže byť na neho táto zodpovednosť samým škodcom prenesená pri zistení, že sa tento človek nedokáže právne brániť.

SUBJEKTY ZODPOVEDNOSTI ZA ŠKODU

Ustanovenie § 420 Občianskeho zákonníka predstavuje **všeobecnú úpravu zodpovednosti za škodu** v občianskom práve. V zmysle uvedeného **každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil**. Subjektmi zodpovednosti za škodu sú tak **fyzické, ako aj právnické osoby**.

Spoluzodpovednosť za spôsobenú škodu

Ak škodu spôsobili spoločne viacerí škodcovia, zodpovedajú za ňu spoločne a nerozdielne. Spoločná zodpovednosť viacerých škodcov môže mať formu buď:

- zodpovednosti spoločnej a nerozdielnej (solidárnej),
- zodpovednosti čiastkovej (delenej, individuálnej, pomernej).

Ak škodu spôsobil viac škodcov, Občiansky zákonník (§ 438 ods. 1) ako pravidlo ustanovuje zodpovednosť spoločnú a nerozdielnu, čiže solidárnu.

Podstata tejto zodpovednosti, tak ako každého solidárneho záväzko-vo-právneho vzťahu, spočíva v tom, že každý zo škodcov zodpovedná za všetkých a naopak, všetci škodcovia zodpovedajú za každého.

Ak však jeden zo solidárne zaviazaných škodcov nahradil celú škodu, než aká naňho pripadá, vysporiada sa podľa § 439 s ostatnými škodcami podľa individuálnej účasti na spôsobení vzniknutej škody.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

V odôvodnených prípadoch môže súd rozhodnúť, že každý z viacerých škodcov, ktorí spôsobili škodu, za ňu zodpovedá iba podľa svojej individuálnej účasti na spôsobení škody (rozdelenie škody).

Zavinenie poškodeného

Ak bola škoda spôsobená aj zavinením poškodeného, znáša škodu pomerne; ak bola škoda spôsobená výlučne jeho zavinením, znáša ju sám (§ 441 Občianskeho zákonníka).

Zodpovednosť za škodu podľa Občianskeho zákonníka vzniká len vtedy, keď jedna osoba spôsobí inej osobe svojim zavineným konaním alebo svojou činnosťou alebo nečinnosťou (ak ide o zodpovednosť bez zavinenia) **škodu**. Ak si niekto spôsobí škodu sám, zodpovedá za škodu sám a nemôže uplatniť právo na náhradu škody proti inej osobe, pokiaľ nie je poistený pre prípad vzniku škody na majetku alebo na zdraví. Plnenie povinnosti zo strany poisťovne neznamená, že poisťovňa je zodpovedná za škodu, ale je to plnenie na základe poisťnej zmluvy z dôvodov zmluvnej povinnosti v prípade poisťnej udalosti.

Toto ustanovenie upravuje prípad, keď škodu síce spôsobila iná osoba (škodca – zodpovednostný subjekt), ale súčasne bola spôsobená aj zavinením poškodeného. V takom prípade by nebolo správne, aby za škodu zodpovedal jeden alebo druhý. Kto bude zodpovedný a v akom rozsahu bude znášať následky spôsobenia škody, závisí od toho, či škoda bola spôsobená škodcom a aj zavinením poškodeného, alebo či škodu výlučne zavinil poškodený.

V prvom prípade znášajú škodu obaja, t.j. zodpovednostný subjekt a poškodený pomerne. V tomto prípade treba zistiť mieru zavinenia poškodeného na spôsobení škody, najmä to, či poškodený svojim zavineným konaním prispel k vzniku škody alebo k zväčšeniu jej rozsahu (*napr. na letnom tábore pri mori v Chorvátsku sa vzdialila skupinka 15 až 17 ročných mládežníkov z tábora bez vedomia vedúcich, išli skákať zo skál do mora napriek tomu, že to mali výslovne zakázané. Jeden z chlapcov skočil tak nešťastne, že si zlomil chrčticu v krčnej časti. Miesto bolo odľahlé, kamaráti nevedeli zavolať rýchlu pomoc. V danom prípade prichádzajú do úvahy viaceré zodpovednostné subjekty – sám chlapec, ktorý bol vo veku blízkeho dospelosti a bol schopný posúdiť, že opúšťa bez vedomia vedúcich tábor a mohol si uvedomiť, že skokom zo skaly môže naraziť na inú skalú a zraniť sa, vedúca letného tábora, lebo si nevšimla, že skupinka opustila tábor, lekári z rýchlej zdravotnej pomoci, a to za neskorý príchod na miesto ako aj následný prevoz a odklad operácie, rodičia chlapca, pretože trvali na tom, že chlapec má byť operovaný výlučne na Slovensku, čím sa oddialila*

operácia, pričom sa hralo o čas – rýchlosť. Prípad skončil rozhodnutím súdu o pomernej zodpovednosti zúčastnených za škodu na zdraví – predovšetkým samotného chlapca ako aj prevádzkovateľa letného tábora – cestovnej kancelárie, za ktorú konala vedúca tábora, za nedodržanie „náležitého dohľadu“, lebo si nevšimla, že z tábora odišla uvedená skupinka detí).

V druhom prípade, t. j. ak sa zistí, že poškodený si škodu zaviniel výlučne sám (napr. poškodený nedodržiaval bezpečnostné dopravné predpisy pri bicyklovaní, napr. nemal cyklistickú prilbu a pádom si spôsobil zranenie), znáša aj škodu výlučne sám.

Občiansky zákonník výslovne neupravuje otázku, či sa berie do úvahy nedbanlivostné konanie poškodeného vtedy, keď sa nedbanlivosť v takom prípade neberie do úvahy ako dôvod rozdelenia bremena znášať škodu aj poškodeným. Výslovne sa ustanovuje, že sám poškodený znáša škodu, ktorú zaviniel výlučne sám.

SPÔSOB A ROZSAH NÁHRADY ŠKODY

Náhrada škody spôsobenej na veci

Ak je škoda spôsobená na veci, náhrada škody spočíva v tom, že škodca je povinný uviesť vec do pôvodného stavu, teda stavu, v akom sa vec nachádzala pred spôsobením škody. Ak však uvedenie do pôvodného stavu nie je možné alebo účelné, v takom prípade prichádza do úvahy náhrada škody v peniazoch. Pripúšťa sa náhrada škody aj v kombinácii oboch spôsobov.

Náhrada škody uvedením do predošlého stavu prichádza do úvahy vtedy, ak opravu alebo inú podobnú obnovu veci možno vykonať, alebo ak zničenie, stratu alebo poškodenie veci možno nahradiť dodaním veci toho istého druhu a tej istej akosti. Posledným prípadom môže byť aj možnosť odcudzenú vec vrátiť poškodenému.

Môže nastať aj prípad, keď náhrada škody uvedením do predošlého stavu nie je možná, a tu prichádza do úvahy náhrada škody v peniazoch.

Ak je možné znehodnotenie odcudzenej veci odčiniť jej opravou, škodca je povinný tak urobiť a poškodený je povinný vec prijať späť. Ak aj po vykonaní opravy bude vec čiastočne znehodnotená, rozdiel medzi hodnotou veci pred poškodením a po môže uhradiť v peniazoch. Ak však nastane prípad, že sa vec opravou znehodnotí, po poškodení môže požadovať primerané zníženie nákladov na opravu veci.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Náhrada škody spôsobenej na zdraví

Škoda spôsobená na zdraví sa uhrádza výhradne v peniazoch, pretože naturálna reštitúcia z hľadiska povahy veci neprichádza do úvahy. Peňažná náhrada sa poskytuje buď jednorazovo, alebo vo forme renty.

Jednorazovo sa odškodňuje náhrada bolestného, náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia a vo väčšine prípadov aj náhrada za stratu zárobku za obdobie práceneschopnosti. Jednorazovo sa odškodňujú aj náklady spojené s pohrebom.

Vo forme renty je možné poskytnúť odškodnenie straty na zárobku po skončení práceneschopnosti a náhradu nákladov na výživu pozostalých. Pri strate na zárobku sa vychádza z priemerného zárobku poškodeného, ktorý pred poškodením dosahoval. V prípade práva na úhrady za stratu na zárobku ide o príčinnú súvislosť medzi spôsobením škody na zdraví, teda medzi určitým zásahom do zdravia človeka, a stratou na zárobku ako následkom tohto zásahu do zdravia.

Pri spôsobení škody na zdraví Občiansky zákonník poškodenému priznáva rôzne právne nároky. Spomedzi nárokov zo spôsobenia škody na zdraví Občiansky zákonník uvádza na prvom mieste odškodnenie bolesti poškodeného a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia. Pri škode na zdraví ide o ohodnotenie a odškodnenie spôsobenej bolesti.

Boleťou sa rozumie ujma poškodením na zdraví, jeho liečením alebo odstránením jeho následkov.

Sťaženie spoločenského uplatnenia je stav v súvislosti s poškodením na zdraví, ktoré má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného, pre uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo pre plnenie jeho spoločenských úloh.

Pri určení výšky náhrady za bolesť a výšky náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa vychádza z celkového počtu bodov, ktorým sa bolesť alebo sťaženie spoločenského uplatnenia ohodnotilo v lekárskom posudku. Peňažná hodnota jedného bodu sa určuje sumou 2 % z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky zistenej Štatistickým úradom Slovenskej republiky za kalendárny rok predchádzajúci roku, v ktorom vznikol nárok na náhradu bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia (zákon č. 437/2001 Z. z. o náhrade za bolesť a sťaženia spoločenského uplatnenia). Ak bolo po skončení liečenia v súvislosti s poškodením zdravia potrebné vykonať ďalší operačný výkon, ktorý sa pôvodne nepredpokladal, poškodený má nárok na ďalšiu náhradu za bolesť ako za poškodenie zdravia, s ktorým možno tento operačný výkon z hľadiska bolesti najlepšie porovnať. Rovnako aj keď sa

poskytla náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia a vzniklo také zhoršenie následkov, ktoré sa pri hodnotení nepredpokladali, poškodený má nárok na ďalšie odškodnenie

Rozsah náhrady škody

Uhrádza sa skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk).
(definície sú uvedené pri výklade pojmov škoda a ušlý zisk).

Určenie výšky škody spôsobenej na veci

Pri určovaní výšky škody spôsobenej na veci sa vychádza z ceny veci v čase jej poškodenia. Preto, ak odcudzením, poškodením, zničením a pod. sa škoda spôsobila na veciach starších a opotrebovaných, treba vždy prihliadnuť na vek, opotrebenie veci a iné. Treba zistiť **všeobecnú cenu**, ktorú mali tieto veci v čase poškodenia a neuspokojiť sa prípadne s účtovnou hodnotou, v akej sa predmety viedli podľa inventarizačných predpisov.

Cenou v čase poškodenia veci v zmysle § 443 Občianskeho zákonníka treba rozumieť predovšetkým cenu určenú cenovým predpisom. Ako je uvedené vyššie, Občiansky zákonník z hľadiska rozsahu škody rozlišuje medzi škodou na veci a škodou na zdraví. Ušlý zárobok je nárokom, ktorý sa dôsledne viaže na poškodenie zdravia.

Podľa Občianskeho zákonníka, rozlišujeme:

- zmluvnú škodu,
- mimozmluvnú škodu.

Hlavným kritériom tohto triedenia je, či ku škode došlo porušením zmluvnej povinnosti, alebo inej, t. j. mimozmluvnej povinnosti. V náuke občianskeho práva sa však za presnejšie pokladá rozlišovanie škody na škodu záväzkovú a škodu mimozáväzkovú. Pri takomto prístupe možno záväzkovú škodu charakterizovať ako škodu, ktorá vznikla porušením povinností vyplývajúcich z konkrétneho záväzkového vzťahu (zo zmluvy alebo z jednostranného právneho úkonu). Naproti tomu za mimozáväzkovú škodu možno pokladať škodu vzniknutú z porušenia právnej povinnosti, ktorá vyplýva priamo z právneho predpisu.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Ide o prípad zvláštnej občianskoprávnej zodpovednosti za škodu, ktorý je upravený v ustanovení § 422 Občianskeho zákonníka. Vzhľadom na to, že toto ustanovenie upravuje zodpovednosť za škodu spôsobenú maloletými a osobami postihnutými duševnou poruchou*, ak nie sú schopní posúdiť následky svojho konania, v ďalšom texte sa budeme zaoberať spoločne aj zodpovednosťou oboch subjektov.

**Pozn. Občiansky zákonník používa termín „osoba postihnutá duševnou poruchou“, pre účely tohto manuálu sa tým rozumejú človek s mentálnym postihnutím, človek s psychiatrickým ochorením, príp. iným psychosociálnym ochorením.*

§ 422 Občiansky zákonník:

1. Maloletý, alebo ten, kto je postihnutý duševnou poruchou, zodpovedá za škodu ním spôsobenú, ak je schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky, spoločne a nerozdielne s ním zodpovedá ten, kto je povinný vykonávať nad ním dohľad. Ak ten, kto spôsobí škodu, pre maloletosť alebo pre duševnú poruchu nie je schopný ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky, zodpovedá za škodu ten, kto je povinný vykonávať nad ním dohľad.
2. Ten, kto je povinný vykonávať dohľad, sa zbaví zodpovednosti, ak preukáže, že náležitý dohľad nezanedbal.
3. Ak vykonáva dohľad právnická osoba, jej pracovníci poverení dohľadom sami za škodu takto vzniknutú podľa tohto zákona nezodpovedajú, ich zodpovednosť podľa pracovnoprávnych predpisov nie je tým dotknutá.

V tomto ustanovení je upravená zodpovednosť maloletých alebo tých, ktorí sú postihnutí duševnou poruchou. Ich zodpovednosť za škodu je viazaná na osobitné podmienky. Súčasne je v tomto ustanovení upravená zodpovednosť iných osôb, ktoré majú povinnosť vykonávať dohľad nad maloletými alebo nad tými, ktorí trpia duševnou poruchou, dohľad. Z tohto ustanovenia zákona možno vyvodíť aj spôsobilosť na protiprávne úkony, tzv. deliktuálnu zodpovednosť. Odsek 1 upravuje dva prípady:

- prípad, keď maloletý alebo ten, kto je postihnutý duševnou poruchou, je zodpovedný za škodu,
- prípad, keď maloletý a ten, kto je postihnutý duševnou poruchou, za škodu nezodpovedá.

V prvom prípade maloletý, alebo ten, kto je postihnutý duševnou poruchou, zodpovedá za škodu ním spôsobenú, ak bol schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky. Pokiaľ ide o maloletého, treba vychádzať z toho, že do nadobudnutia plnoletosti má človek iba obmedzenú spôsobilosť na právne a protiprávne úkony, ak je schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky. To znamená, že má tak rozumovú (intelektuálnu), ako aj vôľovú (určovacíu) schopnosť vyvinutú do tej miery, aby bol schopný sa správne rozhodnúť. Či maloletý mal takúto schopnosť v konkrétnom prípade, posúdi súd spravidla na základe znaleckého posudku pediatra, psychológa, prípadne pedagóga alebo iného lekára.

Pokiaľ ide o zodpovednosť toho, kto je postihnutý duševnou poruchou, treba vychádzať z toho, že **plnoletý občan je v plnom rozsahu spôsobilý na právne a protiprávne úkony vtedy, keď nie je postihnutý duševnou poruchou**. Nezáleží pritom na tom, či ide o duševnú poruchu trvalého alebo prechodného charakteru. **Nezáleží ani na tom, či bol občan pre duševnú poruchu pozbavený spôsobilosti na právne úkony, alebo bol v nej obmedzený súdnym rozhodnutím, alebo či k takému súdnemu rozhodnutiu ešte nedošlo**.

Z hľadiska zodpovednosti je rozhodujúce iba to, že občan konal v stave, keď bol postihnutý duševnou poruchou, pre ktorú nebol schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky, teda v stave, v ktorom mu chýbala potrebná rozumová a vôľová schopnosť na posúdenie následkov konania. Či je táto schopnosť daná, posúdi súd spravidla na základe znaleckého posudku psychiatra. Ak súd dospeje k záveru, že maloletý alebo ten, kto je postihnutý duševnou poruchou, za škodu zodpovedá, je za škodu okrem neho zodpovedný aj ten, ktorý je povinný nad ním vykonávať dohľad. V tomto prípade zodpovedajú tí, ktorí sú povinní vykonávať dohľad nad maloletými alebo osobou, ktorá je postihnutá duševnou poruchou, spolu s tými osobami spoločne a nerozdielne, tzn. solidárne.

Ako sa posudzuje schopnosť ovládnuť svoje konanie a schopnosť posúdiť jeho právne následky?

Posúdenie tejto otázky úzko súvisí so subjektívnymi okolnosťami, podperne sa môže zobrať do úvahy vzdelanie, vplyv prostredia a pod. Nasledujúce otázky sú pomerne významné z hľadiska schopnosti ovládnuť a posúdiť následky konania človeka:

- Bol schopný rozumovej kontroly svojich činov a reakcií vo vzťahu k spôsobenej škode?
- Bol schopný rozpoznať povahu a kvalitu toho, čo urobil?

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

- Bol schopný rozumieť, že to, čo robí, by mohlo spôsobiť stratu alebo škodu?
- Bol schopný chápať, že to, čo robí, je pravdepodobne nedovolené?

Náš právny poriadok rieši zodpovednosť tak, že **ľudia nie sú zodpovední (spôsobilí), ak nemôžu rozumieť alebo kontrolovať svoje činy** pre svoje mentálne postihnutie.

NÁLEŽITÝ DOHĽAD

Občiansky zákonník nevymedzuje, čo treba považovať za **náležitý dohľad**. Pod náležitým dohľadom treba rozumieť odstupňovaný dohľad, ktorý je primeraný v súvislosti s okolnosťami týkajúcimi sa osôb, nad ktorými sa vykonáva dohľad. Pod náležitým dohľadom však nemožno rozumieť taký dohľad, ktorý by bol za normálnych okolností vykonávaný neustále, nepretržite a bezprostredne (na každom kroku), lebo v takom prípade by bola zákonom predpokladaná možnosť zbavenia sa zodpovednosti podľa § 422 ods. 2 Občianskeho zákonníka v podstate vylúčená.

U človeka postihnutého duševnou poruchou treba brať do úvahy najmä intenzitu duševnej poruchy, spôsob vykonávania dohľadu v ústave alebo mimo neho, povahové vlastnosti, spôsob správania sa na verejnosti a v spoločnosti a podobne.

Ustanovenie ods. 3 upravuje prípad, keď dohľad vykonáva právnická osoba. V súlade s ustanovením § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka v tomto odseku sa ustanovuje, že ak dohľad vykonáva právnická osoba, jej pracovníci poverení dohľadom sami za škodu takto vzniknutú podľa zákona nezodpovedajú. Ich zodpovednosť podľa pracovnoprávnych predpisov tým nie je dotknutá.

- Zákon nepozná presné vymedzenie pojmu náležitý dohľad.
- Dohľad je potrebné vykonávať s ohľadom na zverenú osobu, t.j. prispôbiť sa jej veku, povahovým vlastnostiam a celkovému chovaniu alebo duševnej poruche a jej vplyvu na chovanie zverenej osoby.
- Náležitý dohľad nemožno chápať tak, že osoby povinné na dohľad by doslova museli strážiť každý krok a čin zvereneho chránenca.
- Výkon náležitého dohľadu predpokladá celkový záujem o zverenú osobu. Ten, kto zanedbal dohľad nad maloletým alebo nad tým, kto je postihnutý duševnou poruchou, zodpovedá spoločne a nerozdielne alebo výlučne za škodu, ktorú spôsobil maloletý alebo ten, kto je postihnutý duševnou poruchou, len vtedy, keď zaviniel zanedbanie náležitého dohľadu. Jeho zodpovednosť je teda subjektívna a závisí od jeho zavinenia. Z ustanovenia ods. 2 vyplýva, že sa jeho zavinenie zo zákona predpokladá. Prezumpciu zavinenia môže vyvrátiť, ak preukáže, že náležitý dohľad zanedbal.

Občiansky zákonník neupravuje otázku, **kto má povinnosť vykonávať dohľad nad osobou postihnutou duševnou poruchou.**

U maloletej osoby je táto otázka upravená v zákone o rodine, podľa ktorého túto povinnosť vykonáva buď osoba určená zákonom (rodič, osvojiteľ), alebo osoba určená súdnym rozhodnutím (opatrovník, niektorý z manželov po rozvoде). Osoba vykonávajúca dohľad však môže byť určená aj inými skutočnosťami (umiestnením dieťaťa v školskom alebo v inom výchovnom zariadení a pod.).

U osoby postihnutej duševnou poruchou je táto otázka zložitejšia, pretože takejto osobe súd ustanoví opatrovníka iba vtedy, keď bola pozbavená alebo obmedzená v spôsobilosti na právne úkony. Avšak ani opatrovník nemá povinnosť vykonávať nad opatrovancom dohľad. *O takomto dohľade môže byť reč iba vtedy, keď je osoba postihnutá duševnou poruchou umiestnená v zariadení sociálnych služieb, príp. v nemocničnom zariadení.*

Druhý prípad nastane, keď maloletý alebo ten, kto pre duševnú poruchu neboli schopný ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky, nie je za škodu zodpovedný, ale za škodu zodpovedá výlučne len ten, kto je povinný vykonávať nad ním dohľad. Tu už neplatí solidárna zodpovednosť obidvoch ako v prvom prípade, ale ide o výlučnú zodpovednosť toho, kto zanedbal dohľad. Túto otázku treba posúdiť podľa povahy veci a okolností jednotlivého prípadu. U maloletého treba brať zreteľ najmä na vek, povahové vlastnosti a celkové správanie sa maloletého dieťaťa.

Ak škodu, ktorú spôsobí maloletý alebo ten, kto je v čase jej spôsobenia postihnutý duševnou poruchou, prichádzajú do úvahy ako subjekty zodpovednosti podľa § 422 Občianskeho zákonníka jednak tí, ktorí zanedbali dohľad (dozor) založený zákonom či úradným rozhodnutím alebo dohodou, jednak maloletí alebo tí, ktorí sú postihnutí duševnou poruchou.

Tými, ktorí zanedbali náležitý dohľad (dozor), budú v prvom rade rodičia – zásadne ide o obidvoch rodičov – podľa § 34 ods. 1 Zákona o rodine bez ohľadu na to, či sú manželmi, alebo nie sú. Ak však bude maloleté dieťa zverené súdnym rozhodnutím či súdom schválenej dohody len jednému z rodičov, bude z hľadiska zanedbania náležitého dohľadu, a tým aj jeho zodpovednosti prichádzať do úvahy zásadne len tento rodič, prípade jeho manžel (nie druh), ktorý žije s dieťaťom v spoločnej domácnosti, a to aj keď nie je otcom dieťaťa, ak v rámci svojej zákonnej povinnosti (§ 33 Zákona o rodine) výslovne či mlčky prevzal povinnosť podieľať sa na výchove dieťaťa.

Podľa tohto ustanovenia sú povinní uhradiť spôsobenú škodu buď výlučne tí, ktorí zanedbali nad škodcom dohľad alebo výlučne skutoční škodcovia

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

(maloletí alebo plnoletí postihnutí duševnou poruchou), alebo tí, ktorí zanedbali dohľad spolu s tými, ktorí škodu spôsobili spoločne a nerozdielne. Zodpovednosť toho, kto zanedbal náležitý dohľad nad maloletým alebo osobami postihnutými duševnou poruchou, je zodpovednosťou založenou na princípe predpokladaného zavinenia. **Zodpovednosti sa môže zbaviť len vtedy, ak preukáže, že zanedbal náležitý dohľad.** Ak sa to nepodariť, zodpovedá spoločne a nerozdielne s maloletým len v rozsahu podielu jeho zodpovednosti, ktorá je podmienená skutočnosťou, že bol schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky.

Výlučná zodpovednosť toho, kto je povinný vykonávať dohľad, je daná vtedy, ak v konkrétnom prípade je zistené, že maloletý alebo osoba postihnutá duševnou poruchou neboli schopní ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky, a súčasne osoba poverená dohľadom nepreukázala, že dohľad zanedbala.

Naopak **výlučná zodpovednosť maloletých alebo plnoletých postihnutých duševnou poruchou** prichádza do úvahy vtedy, keď u škodcu bola v konkrétnom prípade zistená deliktuálna spôsobilosť a ten, kto bol povinný vykonávať dohľad, sa zodpovednosti zbavil, alebo preukázal, že dohľad zanedbal.

Čo sa týka zodpovednosti maloletých, zákon neustanovuje žiadnu vekovú hranicu, s ktorou by sa ich zodpovednosť spájala. Predpokladom zodpovednosti maloletých je schopnosť ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky.

Ide o intelektuálnu stránku, teda rozumovú schopnosť zahŕňajúcu schopnosť rozpoznať protiprávnosť úkonu a zhodnotiť jeho následky a jednak o vôľovú stránku, teda schopnosť vôle rozhodovať sa pre konanie, alebo od neho upustiť. Maloletý nie je zodpovedný, ak si následky svojho konania neuvedomil, aj keď jeho intelektuálna stránka mu to umožňovala. **Predpoklad vôľovej a intelektuálnej stránky musí byť splnený súčasne. Stačí nedostatok jednej z nich, aby bol vyslovený záver o tom, že za škodu nezodpovedá.** Zodpovednosť maloletého je treba posudzovať z jeho subjektívneho hľadiska. Ide o vyriešenie odbornej otázky, ku ktorej treba v prípadnom súdnom konaní pribrať znalca, alebo si miesto znaleckého posudku zabezpečiť potvrdenie alebo odborné vyjadrenie napr. zdravotníckeho zariadenia. U maloletého, ktorý navyše trpí duševnou poruchou, bude treba predovšetkým prihliadať na túto duševnú poruchu.

U osôb, ktoré sú postihnuté duševnou poruchou, nemusí ísť o duševnú poruchu trvalého rázu a nemusí byť ani rozhodnuté o nespôsobilosti na právne úkony, príp. obmedzení spôsobilosti na právne úkony. Aj tu platí vyššie uvedený výklad o intelektuálnej a vôľovej zložke v konkrétnom prípade ako o predpokladoch

zodpovednosti. Ak je duševná porucha zistená súdnym rozhodnutím o obmedzení alebo zbavení spôsobilosti na právne úkony, nie je treba ju preukazovať, aj keď nie je vylúčený dôkaz, že v konkrétnom prípade mala taká osoba zachovanú vôľovú aj intelektuálnu stránku.

Osoby ktoré majú povinnosť dohliadať na maloletých, prípadne na osoby postihnuté duševnou poruchou, sú také osoby, ktorým to ukladá zákon, úradný výrok alebo iná právna skutočnosť.

Predovšetkým ide o rodičov. Obaja rodičia sú zákonnými zástupcami detí, bez ohľadu na to, či sú manželmi, alebo nie. Rodičia zodpovedajú v rámci svojich rodičovských práv za riadnu výchovu detí, preto majú zákonom uloženú povinnosť na maloletých dohliadať a usmerňovať ich správanie.

Ďalšími zodpovednými subjektmi môžu byť budúci osvojitelia dieťaťa, ak majú dieťa podľa ustanovenia § 69 Zákona o rodine v predadopčnej starostlivosti, alebo osvojiteľa dieťaťa, a to bez ohľadu na typ osvojenia, keďže osvojením prechádzajú na osvojiteľa práva a povinnosti tvoriace obsah rodičovskej starostlivosti. Rovnakú zodpovednosť majú pestúni, ktorí prevzali deti do pestúnskej starostlivosti. Ak rodičia zomreli, boli pozbavení rodičovskej zodpovednosti alebo nemajú v plnom rozsahu spôsobilosť na právne úkony, súd v zmysle ustanovení § 78 a nasledujúcich Zákona o rodine ustanoví poručníka, ktorý má okrem iného povinnosť dohliadať na správanie maloletého, takže aj on sa stáva subjektom zodpovednosti. Takýmito subjektmi môžu byť aj osoby, ktorým bol maloletý zverený do výchovy, lebo na nich prechádza povinný dohľad. U plnoletej osoby zbavenej spôsobilosti alebo s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony je subjektom zodpovednosti opatrovník, ktorý je mu ustanovený súdom, lebo aj on má povinnosť dohľadu nad opatrovancom. Okrem občanov sú ďalšími subjektmi právnické osoby, a to tie, ktoré majú povinnosť o maloletých alebo o osoby postihnuté duševnou poruchou sa starať, a na ich správanie dohliadať. Ich zodpovednosť trvá len počas obdobia, keď sú dané osoby v ich starostlivosti. Najčastejšie prichádza do úvahy zodpovednosť školy. Táto zodpovednosť trvá počas školského vyučovania, čo zahŕňa nielen výučbu, ale aj prestávky, školské výlety, brigády a iné.

Za škodu môžu niesť zodpovednosť podľa povahy konkrétneho prípadu aj osoby, na ktoré bol dohodou prenesený dohľad nad maloletými, najmä na dlhšie obdobie.

Ak by sme chceli vyložiť pojem „náležitý dohľad“, podľa ustanovenia 422 ods. 2 OZ, nie je ním možné rozumieť taký dohľad, ktorý by bol za normálnych okolností vykonávaný osobami poverenými dohľadom stále, nepretržite a bezprostredne.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Pri úvahe o tom, či osoby poverené dohľadom nezanedbali náležitý dohľad, je nutné vziať do úvahy aj niektoré okolnosti, týkajúce sa osoby podliehajúcej dohľadu, ako je napr. vek, povahové vlastnosti a celkové správanie maloletého dieťaťa. Preto nie je možné zdôvodniť zanedbanie povinného dohľadu nad deťmi zo strany rodičov ani tým, že sa nepostarali o to, aby počas ich neprítomnosti vykonávala dohľad nad deťmi iná osoba v prípade, keď ide o deti odrastené, školopovinné a s primeranou inteligenciou. Na druhej strane, ak sa rodičia dieťaťa dostatočne nevenovali, ide o zanedbanie dohľadu nad maloletým, ktorý ešte nedokáže posúdiť situáciu; taký rodič zodpovedá za ním spôsobenú škodu.

Spoločná a nerozdielna zodpovednosť škodcov a tých, ktorí boli povinní vykonávať nad nimi dohľad, prichádza do úvahy vtedy, ak je u oboch zistené zavinenie. Vychádza sa z toho, že existencia vôľovej a intelektuálnej zložky u maloletých, prípadne osôb postihnutých duševnou poruchou, nezabavuje ešte povinnosti dohľadu tých, ktorí túto povinnosť majú. Zo zákona trvá táto povinnosť u maloletých do 18. roku veku. **Priamy škodca a ten, kto bol povinný vykonávať dohľad, sa medzi sebou vysporiadajú podľa účasti na zodpovednosti vzniknutej škody.**

Ak však nie je zodpovedný ani priamy škodca ani dohliadajúci subjekt, nesie zodpovednosť za škodu sám poškodený.

Pravidlom býva, že poškodeným je vždy tretia strana.

Nie je možné však vylúčiť to, že poškodeným je aj maloletý alebo osoba, ktorá mala vykonávať dohľad.

V prvom prípade, ak škodcova rozumová a vôľová stránka ho nezabavuje zodpovednosti za škodu, poškodený si môže od neho škodu uplatniť. Ak by škodcova rozumová a vôľová stránka ho zbavovala zodpovednosti, potom by náhradu škody musel niesť poškodený sám.

V druhom prípade ak bol zanedbaný dohľad, poškodený by mohol požadovať náhradu škody od toho, kto za zanedbaný dohľad zodpovedá. Ak sa však ten, kto mal vykonávať dohľad, vyviní zo svojej zodpovednosti, náhradu škody by musel niesť poškodený.

V oboch prípadoch, ak by za škodu zodpovedal škodca, by bolo možné rozsah náhrady škody znížiť o vlastné zavinenie poškodeného.

Je treba pripomenúť, že ak rodičia zanedbajú dohľad nad maloletými deťmi, ktoré spôsobili škodu inej osobe, nie je možné túto skutočnosť hodnotiť ako spoluzavinenie maloletých poškodených. V takomto prípade rodičia maloletých poškodených zodpovedajú za škodu spoločne s tými, ktorí škodu spôsobili, podľa svojej účasti na spôsobenej škode.

KTO ZODPOVEDÁ ZA ŠKODU?

Ten, kto nad osobou zanedbal náležitý dohľad. Zanedbanie dohľadu možno vyvodiť voči opatrovníkovi, prípadne inej osobe, ktorá v danej chvíli mala vykonávať dohľad.

Ak bola osoba s duševnou poruchou v konkrétnom prípade spôsobilá na zavinenie, znamená to, že podľa okolností konkrétneho prípadu bola schopná rozpoznať následky svojho konania (rozumovo-intelektuálna stránka) a zároveň ho ovládať (vôľová stránka).

Často dochádza k dopravným nehodám, ktoré zapríčiňujú maloletí, prípadne osoby postihnuté duševnou chorobou. Ide o osoby, ktoré zásadne nemajú spôsobilosť na zavinenie. Okolnosť, že k spôsobeniu škody prispel aj úkon občana, ktorému nemožno pričítať zavinenie pre nedostatočný vek či duševnú poruchu (§ 441 Občianskeho zákonníka), ešte neznamená, že v takýchto prípadoch má prevádzkovateľ zodpovedať za celú spôsobenú škodu. Objektívne skutočnosti môžu byť za určitých okolností, ak sú neodvratiteľné a neodvodzujú svoj pôvod od prevádzky, liberačnými dôvodmi, ktoré zbavujú (celkom alebo sčasti) zodpovednosti prevádzkovateľov dopravných prostriedkov. Treba vychádzať z toho, že škodcovo spôsobenie škody nie je výlučné, nie je daný ani dôvod jeho výlučnej zodpovednosti. Pri vzniku škody spolupôsobil i nezavinený úkon poškodeného, teda objektívna skutočnosť, a tá má zatažovať toho, koho postihla, teda poškodeného. Určenie podielov pripadajúcich na škodcu a poškodeného sa v týchto prípadoch má vykonať použitím § 441 Občianskeho zákonníka analogicky.

Pokiaľ však maloletý, prípadne osoba postihnutá duševnou poruchou, je schopná ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky, spôsobí škodu výlučne svojím konaním; prevádzkovateľ dopravného prostriedku v takomto prípade nezodpovedá za vzniknutú škodu a tú znáša táto osoba sama.

MOŽNÉ SCENÁRE ZODPOVEDNOSTI ZA ŠKODU

- 1. Za škodu zodpovedá osoba s duševnou poruchou** v prípade, ak sú splnené podmienky zodpovednosti tejto osoby, a súčasne osoba povinná vykonávať dohľad preukázala, že dohľad nezanedbala.
- 2. Za škodu zodpovedá výlučne osoba, ktorá vykonáva dohľad**, ak nie je daná zodpovednosť osoby s duševnou poruchou, a osobe povinnej vykonávať dohľad sa nepodarilo preukázať, že túto povinnosť nezanedbala.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

- 3. Za škodu zodpovedá tak osoba s duševnou poruchou, ako aj osoba, ktorá nad ňou vykonáva dohľad**, v prípade, ak sú splnené podmienky zodpovednosti osoby s duševnou poruchou, a súčasne osobe povinnej vykonávať dohľad sa nepodarilo preukázať, že túto povinnosť nezanedbala.
- 4. Poškodenému nezodpovedá nikto**, t.j. nie sú dané podmienky zodpovednosti ani u osoby s duševnou poruchou, ani u osoby povinnej vykonávať dohľad.

Povinnosť vykonávať dohľad má osoba, ktorej to ukladá zákon, ďalej osoba, ktorá bola ustanovená súdnym rozhodnutím, alebo bola určená inou právnou skutočnosťou.

Zodpovednosť je založená na predpoklade zavinienia.

Zodpovednosť za škodu v Trestnom zákone

Ako sme uviedli v predchádzajúcej časti, dôvodom zbavenia sa spôsobilosti na právne úkony nie existencia súdneho rozhodnutia – rozsudku o pozbavení alebo obmedzení spôsobilosti na právne úkony.

Znamená to, že človek môže byť uznaný vinným za trestný čin aj keď bol pozbavený alebo obmedzený v spôsobilosti na právne úkony, ale môže nastať aj taká situácia, že za trestný čin nebude zodpovedný človek, ktorý má plnú spôsobilosť na právne úkony.

Táto časť manuálu sa venuje trestnej zodpovednosti len v zásadných informáciách, podrobnejšie právne rozbor vyžadujú širší priestor, a preto podávame základné informácie o trestnej zodpovednosti.

POJEM TRESTNEJ ZODPOVEDNOSTI

Podľa zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov je základom trestnej zodpovednosti spáchanie trestného činu.

Rozpoznávacím znakom činu z hľadiska jeho trestnosti je jeho nebezpečnosť pre spoločnosť, a teda zaradenie medzi zoznam trestných činov a opis skutkov (podľa výkladu k tomuto – sú to činy ohrozujúce spoločnosť, ústavné zriadenie Slovenskej republiky, práva a oprávnené záujmy občanov a právnických osôb).

Stupeň nebezpečnosti je daný vekom, osobou páchatela (recidivista), spôsobom spáchania trestného činu, dôsledkom činu a pod.

Čin, ktorého nebezpečnosť pre spoločnosť je nepatrná, nie je trestným činom, aj keď inak vykazuje znaky trestného činu.

Formálnou podmienkou trestného činu je naplnenie znakov trestného činu (jeho skutkovej podstaty).

SKUTKOVÁ PODSTATA TRESTNÉHO ČINU

Každú skutkovú podstatu charakterizujú tieto skupiny znakov – objekt, objektívna stránka, subjekt a subjektívna stránka trestného činu.

Objektom trestného činu sú právom chránené spoločenské vzťahy (záujmy), proti ktorým je čin namierený.

Hmotný predmet útoku – predmet, proti ktorému útok smeruje (vec pri krádeži).

Objektívna stránka trestného činu zahŕňa vlastné konanie, spôsob konania, následok, príčiny trestného činu a vzťah medzi konaním a následkami.

Konaním rozumieme tak aktívne, ako aj omisívne konanie (opomenutie, zdržanie sa činnosti), založené na prejave ľudskej vôle.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Subjektom (páchatelom) trestného činu môže byť len fyzická osoba, ktorá v čase spáchania činu dosiahla vek 15 rokov, a bola príčetná.

Príčetná osoba je spôsobilá spáchať trestný čin; duševne spôsobilá – chápe význam svojho činu, jeho nebezpečnosť a následky; má rozpoznávaciu a ovládaciu schopnosť.

Ak sa páchatel privedie do stavu nepríčetnosti sám z nedbanlivosti (požitím alkoholu alebo omamného prostriedku), je trestne zodpovedný.

Znížená príčetnosť (stav, v ktorom je niektorá zo zložiek duševnej schopnosti značne oslabená) môže byť dôvodom na mimoriadne uloženie trestu odňatia slobody pod dolnú hranicu sadzby (príp. na upustenie od potrestania).

Subjektívna stránka trestného činu zahŕňa vnútorné znaky, ktoré sa týkajú psychiky páchatela (zavinenie, stupeň zavinenia, pohnútky, motivácia).

Zavinenie je vnútorný, psychický stav páchatela k porušeniu (ohrozeniu) chráneného záujmu a k jeho následkom. Je podmienené poznaním (intelektuálna zložka zavinenia) činu a vôľou spáchať trestný čin.

Preto rozoznávame zavinenie úmyselné a zavinenie z nedbanlivosti.

Úmyselné konanie obsahuje vždy s rozpoznávacou zložkou i vôľovú zložku (pri nedbanlivom konaní vôľová zložka chýba). **Úmysel môže byť priamy** – páchatel vedel, že svojím konaním poruší zákon a zákon porušiť chcel; alebo **nepriamy úmysel (eventuálny)** – páchatel vedel, že svojím konaním môže porušiť zákon a porušil ho.

Na spáchanie trestného činu stačí úmysel nepriamy, priamy znamená vyšší stupeň zavinenia!

Rozoznávame **nedbanlivosť vedomú** – páchatel vedel, že môže porušiť zákon, ale bez primeraných dôvodov sa spolieha, že zákon neporuší; a **nevedomú nedbanlivosť** – páchatel nevie, že môže porušiť zákon, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a svoje osobné pomery vedieť mal a mohol.

Na trestnosť je potrebné úmyselné zavinenie, ak Trestný zákon výslovne neustanovuje, že stačí aj zavinenie z nedbanlivosti.

Formy trestnej činnosti

Trestné nie je iba dokonané konanie, ale aj jednotlivé jeho štádiá – príprava a pokus (úmyselné).

Príprava je úmyselné vytváranie podmienok na spáchanie určitého trestného činu (organizovanie činu, zadovážovanie prostriedkov a nástrojov na jeho spáchanie, spolčenie (vyhľadávanie spoločníkov) alebo zhluknutie (min troch osôb), návod alebo pomoc).

Pokus bezprostredne smeruje k dokonaniu trestného činu – páchatel mal v úmysle spáchať trestný čin, no nedokonal ho.

Príprava a pokus sú trestné podľa trestnej sadzby za trestný čin, ku ktorému smerovali (ak zákon v prípade prípravy neustanovuje inak). Ich trestnosť zaniká dobrovoľným upustením od ďalšieho konania a odstránením nebezpečenstva; včasným oznámením prokurátorovi alebo bezpečnostnému orgánu.

Trestný čin je pre spoločnosť nebezpečný čin, ktorý naplnil znaky svojej skutkovej podstaty. Rozoznávame trestné činy hromadné (páchatelia vykonajú viacero útokov so spoločným zámerom; napr. útok na Pentagon a WTC v NY); pokračujúce (páchatel uskutočňuje ten istý zámer pokračujúcim napĺňaním tej istej skutkovej podstaty identickým spôsobom, napr. masový vrah, a trvajúce (páchatel dlhší čas spôsobuje a udržuje protiprávny stav). Tieto činy sa posudzujú ako jediný trestný čin.

O trestnej súčinnosti hovoríme, ak trestný čin spáchalo spoločným konaním viaceru páchatelov (spolupáchatelov). Títo sú zodpovední tak, ako keby trestný čin spáchali samostatne (každá osoba sama). Osobitnou formou súčinnosti je účastníctvo na trestnom čine (organizátor, navádzač, pomocník, pričom účastník trestného činu sa nepodieľa na naplnení všetkých znakov príslušnej skutkovej podstaty), ďalej podnecovanie a schvaľovanie trestného činu, nadržovanie páchatelovi, neprekazenie a neoznámenie trestného činu, pohrdanie súdom (trest až 2 roky), krivá výpoveď.

Trestný čin musí spĺňať formálne znaky (znaky uvedené v zákone) a materiálne znaky (nebezpečnosť činu pre spoločnosť).

Základným znakom – predpokladom trestnej zodpovednosti je **bezpečné zistenie príčinného pôsobenia konania obvineného na spoločenské vzťahy chránené zákonom a faktu, či toto konanie obsahuje všetky znaky zavinenia podľa Trestného zákona**. Trestná zodpovednosť páchatela za tento následok závisí od toho, či následok a príčinný priebeh, ktorý k nemu viedol, sú pokryté páchatelovým zavinením, alebo nie. Pritom zavinenie je obligatórnou zložkou subjektívnej stránky trestného činu, za ktorý je obvinený stíhaný, vo forme nedbanlivosti. **Zavinením** sa rozumie vnútorný psychický vzťah človeka ku skutočnostiam, ktoré tvoria trestný čin.

Platí zásada „bez zavinenia niet trestného činu ani skutku“.

Záver o tom, či tu zavinenie je v zmysle Trestného zákona a v akej forme, je právnym záverom. Tento právny záver subjektívnych znakov trestného činu sa však musí zakladať na skutkových zisteniach z vykonaného dokazovania, rovnako ako záver o objektívnych znakoch trestného činu.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Zavinenie a jeho formu treba vyvodzovať zo všetkých konkrétnych okolností, za ktorých bol trestný čin spáchaný, a zo všetkých dôkazov, významných z tohto hľadiska. Podľa Trestného poriadku platí zásada voľného hodnotenia dôkazov; zákon neprikladá žiadnemu dôkazu osobitný význam.

Súčasťou skutkových zistení sú aj skutkové zistenia nebezpečnosti činu pre spoločnosť. Podľa Trestného zákona, ktorého stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť je určovaný najmä významom chráneného záujmu, ktorý bol trestným činom dotknutý, spôsobom vykonania činu a jeho následkami či okolnosťami, za ktorých bol čin spáchaný, osobou páchatela, mierou jeho zavinenia a jeho pohnútkou.

Zodpovednosť za škodu v Zákone o priestupkoch

Podľa § 2 ods. 1 Zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov

Priestupkom je zavinené konanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti a je za priestupok výslovne označené v tomto alebo v inom zákone, ak nejde o iný správny delikt postihnutelný podľa osobitných právnych predpisov, alebo nejde o trestný čin.

Táto legálna definícia vymedzuje materiálny a formálny znak, ako aj pozitívny a negatívny rozmer vymedzenia priestupku

Škodlivosť – vyjadruje stupeň spoločenskej nebezpečnosti protiprávneho konania (ide o nepatrný, resp. minimálny stupeň spoločenskej nebezpečnosti pre spoločnosť, na rozdiel od trestných činov, ktoré sa aplikujú, keď ide o závažnejšie protiprávne konanie).

Protiprávnosť konania – rozumieme ňou porušenie alebo nesplnenie si zákonnej povinnosti (príp. povinnosti podľa iného všeobecne záväzného právneho predpisu).

Sankcionovateľnosť – vyjadruje najmä povinnosť priestupcu sankciu strpieť, ak mu bola za priestupok príslušným správnym orgánom uložená. Nemá byť pritom vykladaná ako povinnosť správneho orgánu uložiť sankciu za skutok, pretože správny orgán má v zmysle procesných pravidiel možnosť v rozhodnutí upustiť od uloženia sankcie, ak má za to, že k náprave páchatela stačilo už samotné prejednanie priestupku (§ 11 ods. 3 Zákona o priestupkoch).

Objekt – objektom chápeme právom chránený záujem, ktorý je priestupkom porušený alebo ohrozený. Všeobecným (primárnym) objektom priestupkov je záujem o ochranu riadneho výkonu verejnej správy. U niektorých priestupkoch sa stretávame tiež s **hmotným predmetom útoku** (napr. kultúrna pamiatka, dopravná značka, úradná listina), ktorý však nemožno stotožňovať s objektom.

Objektívna stránka – je tvorená najmä protiprávnym konaním alebo nekonaním páchatela priestupku, negatívnym následkom tohto konania a kauzálnym nexom (príčinou súvislosťou) medzi uvedenými zložkami.

Fakultatívnymi znakmi protiprávneho konania sú **miesto a čas konania** (napr. rušenie nočného pokoja, znečistenie vodného toku).

Subjektom priestupku je páchatel, ktorým môže byť len fyzická osoba, ktorá má **deliktuálnu spôsobilosť**. Priestupku sa tak môže dopustiť len taká **fyzická osoba, ktorá dovŕšila 15. rok svojho veku a súčasne v čase spáchania priestupku nebola nepríčetná** (§ 5 Zákona o priestupkoch). Zodpovednosť

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

takejto osoby sa pritom ešte viaže na to, aby neexistovali okolnosti vylučujúce protiprávnosť jej konania (krajná núdza, nutná obrana a i.).

Rovnako ako pri posudzovaní všetkých protiprávných konaní, **subjektívna stránka** vyjadruje vôľovú a psychickú zložku páchatela vo vzťahu k zamýšľanému následku, inými slovami vyjadruje jeho zavinenie.

Na rozdiel od trestného práva, kde sa vyžaduje pre posúdenie zodpovednosti „úmysel“, podľa § 3 Zákona o priestupkoch.

Na zodpovednosť za priestupok stačí zavinenie z nedbanlivosti, ak zákon výslovne neustanoví, že je potrebné úmyselné zavinenie.

Sankcie majú vždy pôsobiť preventívne (a to aj v trestnom zákone), a pokiaľ prevencia nie je možná, sankcie plnia regulačnú funkciu zameranú na potlačenie až odstránenie nevhodných prejavov, ktoré sa vyskytujú v ľudskom správaní.

Priestupky vyšetrujú správne orgány z úradnej povinnosti (ex offa) a sú povinné zaoberať sa každým podnetom o priestupku alebo priestupkom, o ktorom sa dozvedia, s výnimkou priestupkov, ktoré sa prejednávajú až vtedy, keď je správne orgánu doručený návrh (napr. niektoré priestupky proti spoločenskému spolunažívaniu).

Od uloženia sankcie možno v rozhodnutí o priestupku upustiť, ak k náprave páchatela postačí samotné prejednanie priestupku.

Podľa § 11 ods. 1 Zákona o priestupkoch možno za priestupok uložiť štyri sankcie, a to **pokarhanie, pokutu, zákaz činnosti a prepadnutie veci**.

Pri určení druhu a výmery sankcie správny orgán prihliadne na niekoľko okolností, ktorými sú **závažnosť priestupku**, najmä **spôsob jeho spáchania** a jeho **následky, okolnosti, za ktorých bol spáchaný, miera zavinenia, pohnútky a osoba páchatela**, ako aj to, **či a akým spôsobom bol za ten istý skutok postihnutý v disciplinárnom konaní**.

Pri ukladaní sankcie sa uplatňujú **zásady zákonnosti, primeranosti a individualizácie**.

Neexistuje však žiadne kvantitatívne vyjadrenie, na ktoré je treba pri ukladaní sankcie za priestupok prihliadať (napr. ako pomer priťažujúcich a poľahčujúcich okolností ako je to v trestnom práve).

Priestupok nemožno prejednať, ak od jeho spáchania uplynuli dva roky; nemožno ho tiež prejednať, prípadne uloženie sankcie alebo jej zvyšok vykonať, ak sa na priestupok vzťahuje amnestia.

Podľa § 20 Zákona o priestupkoch ide o dvojročnú prepadnú (prekluzívnu) lehotu, na ktorú je správny orgán povinný prihliadať ex offa (z úradnej povinnosti) a nie je možné ju nijakým spôsobom predĺžiť.

Amnestiu za priestupky udeľuje vláda Slovenskej republiky.

Zodpovednosť za škodu podľa Zákonníka práce

Zodpovednostné vzťahy v pracovnoprávných vzťahoch patria medzi jedny z najdôležitejších právnych vzťahov upravených v zákone č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce (ďalej len Zákonník práce). Sú to vzťahy medzi zamestnancom na jednej strane a zamestnávateľom na druhej strane, ktoré vznikajú porušením práv alebo povinností vyplývajúcich zo Zákonníka práce a súvisiacich predpisov.

Povinnosťou zamestnávateľov v pracovnoprávných vzťahoch je vytvárať pre svojich zamestnancov také pracovné podmienky a prijímať také opatrenia, ktoré im umožnia plniť si svoje pracovné povinnosti bez ohrozenia života, zdravia a majetku. Ak sú zamestnanci v dôsledku porušenia povinností zo strany zamestnávateľa poškodení, môžu si uplatniť voči nemu právo na náhradu škody. Rovnako zamestnanci sú povinní správať sa v pracovnoprávných vzťahoch tak, aby nedochádzalo ku škodám na zdraví a na majetku. Sú povinní hospodáriť riadne s prostriedkami, ktoré im zamestnávateľ zveril, chrániť jeho majetok pred poškodením, stratou, zničením a zneužitím a nekonať v rozpore s oprávnenými záujmami zamestnávateľa. Zamestnávateľ má právo na náhradu škody voči zamestnancovi, ktorý ju svojím konaním spôsobil.

Predpokladmi vzniku zodpovednosti za škodu sú:

- existencia pracovnoprávneho vzťahu,
- protiprávny úkon,
- vznik škody,
- príčinná súvislosť medzi protiprávnym úkonom a škodou,
- zavinenie.

Pracovnoprávny vzťah

Základným predpokladom vzniku zodpovednosti za škodu je existencia pracovnoprávneho vzťahu, ktorým je pracovný pomer založený písomnou pracovnou zmluvou medzi zamestnancom a zamestnávateľom, ale tiež dohoda o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, a to dohoda o vykonaní práce alebo dohoda o brigádnickej práci študentov, pri ktorých rovnako ako pri pracovnom pomere vznikajú zodpovednostné vzťahy, hoci s určitými obmedzeniami.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Protiprávny úkon

Je také konanie, ktoré je v rozpore s povinnosťami vyplývajúcimi z pracovnoprávneho vzťahu a v rozpore s právnymi predpismi, ktoré sa na pracovnoprávny vzťah vzťahujú. Protiprávny úkon spočíva nielen v konaní, ale aj v opomenutí (zdržaní sa konania) tam, kde sa určité konanie výslovne vyžadovalo.

Škoda

Je majetková ujma, ktorá je vyčísliteľná v peniazoch. Delí sa na **škodu skutočnú**, ktorou je zníženie hodnoty majetku, a na **inú škodu – ušlý zisk**, ktorý možno definovať ako majetkovú ujmu, o ktorú by sa bol majetok poškodeného zväčšil, keby nebola bývala vznikla škoda. V pracovnoprávných vzťahoch sa častejšie stretávame s náhradou skutočnej škody, už menej s náhradou ušlého zisku.

Príčinná súvislosť

Vzťah medzi protiprávnym úkonom a vznikom škody, čiže následkom určitého protiprávneho konania alebo opomenutia, je škoda. Preukázanie príčinnej súvislosti medzi protiprávnym konaním a vznikom škody je nevyhnutným predpokladom uplatnenia si nároku na náhradu škody.

Zavinenie

Zodpovednosť za škodu je založená na princípe zavinenia, ktoré spočíva v úmysle alebo v nedbanlivosti.

Úmysel môže byť priamy, čo znamená, že ten, kto škodu spôsobil, vedel a chcel svojím konaním spôsobiť škodu, a nepriamy – ten, kto škodu spôsobil, vedel, že svojím konaním môže spôsobiť škodu, a pre prípad, že ju spôsobil, bol s tým uzrozmeneý.

Nedbanlivosťou škodu spôsobí ten, kto vie, že svojím konaním môže spôsobiť škodu, ale z nejakých dôvodov sa spolieha, že ju nespôsobí (vedomá nedbanlivosť), alebo ten, kto nevedel, že svojím konaním škodu spôsobí, hoci so zreteľom na okolnosti alebo svoje osobné pomery o tom mal alebo mohol vedieť (nevedomá nedbanlivosť).

Zatiaľ čo zodpovednosť zamestnávateľa za škodu je založená na princípe objektívnej zodpovednosti, preto sa zamestnávateľovi zavinenie nepreukazuje, zodpovednosť zamestnanca je založená na princípe subjektívnej zodpovednosti a vzniká vtedy, keď sú splnené všetky predpoklady jej vzniku, vrátane preukázania zavinenia.

Zodpovednostné právne vzťahy sa delia na:

- zodpovednosť zamestnanca za škodu,
- zodpovednosť zamestnávateľa za škodu.

Zodpovednosť zamestnanca za škodu

Zákonník práce upravuje zodpovednosť zamestnanca za škodu ako

- všeobecnú zodpovednosť zamestnanca za škodu,
- zodpovednosť pri odvracaní škody hroziacej zamestnávateľovi,
- zodpovednosť za schodok na zverených hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať,
- zodpovednosť za stratu zverených predmetov,
- zodpovednosť za škodu vyrobením nepodarku.

Všeobecná zodpovednosť zamestnanca za škodu

Zamestnanec zodpovedá zamestnávateľovi za škodu, ktorú mu spôsobil zavineným porušením povinností pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním.

Plnením pracovných úloh (§ 221 ods. 1 Zákonníka práce) je výkon pracovných povinností vyplývajúcich z pracovného pomeru, iná činnosť vykonávaná na príkaz zamestnávateľa a činnosť, ktorá je predmetom pracovnej cesty.

V priamej súvislosti s plnením pracovných úloh (§ 221 ods. 2 Zákonníka práce) sú úkony potrebné na výkon práce a úkony počas práce zvyčajné alebo potrebné pred začiatkom práce alebo po jej skončení. V priamej súvislosti s plnením pracovných úloh nie sú cesta do zamestnania a späť, stravovanie, ošetrovanie alebo vyšetrenie v zdravotníckom zariadení ani cesta na ne a späť. Výnimkou je vyšetrenie v zdravotníckom zariadení vykonávané na príkaz zamestnávateľa alebo ošetrovanie pri prvej pomoci a cesta na ne a späť.

Pri všeobecnej zodpovednosti za škodu zodpovedá zamestnanec aj za škodu, ktorú spôsobil úmyselným konaním proti dobrým mravom. Zákonník práce ani iný právny predpis nedefinuje pojem „dobré mravy“. Vo všeobecnosti však dobré mravy možno definovať ako súhrn určitých etických a kultúrnych noriem spoločnosti obsahujúcich všeobecne platné pravidlá správania sa jej členov vo vzájomnom vzťahu, ako sú napríklad slušnosť, ohľaduplnosť, tolerancia a rešpektovanie druhého.

Zamestnanec, ktorý je postihnutý duševnou poruchou, zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil vtedy, ak je schopný posúdiť svoje konanie a jeho následky. Pre určenie náhrady škody a jej rozsahu bude rozhodujúca

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

miera duševnej poruchy a tiež jej vplyv na schopnosť zamestnanca ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky.

Ak sa zamestnanec uvedie vlastnou vinou do stavu, keď nie je schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky, a to požitím alkoholu alebo požitím omamných či psychotropných látok, a v tomto stave spôsobí zamestnávateľovi škodu, zodpovedá za ňu v celom rozsahu.

Zodpovednosť pri odvracaní škody hroziacej zamestnávateľovi

Ak hrozí zamestnávateľovi škoda, je zamestnanec povinný upozorniť na ňu vedúceho zamestnanca. Túto ohlasovaciu povinnosť neplní zamestnanec len voči takému vedúcemu zamestnancovi, ktorý je štatutárnym zástupcom zamestnávateľa (riaditeľ, konateľ), ale voči ktorémukoľvek, aj nižšie postavenému vedúcemu zamestnancovi zamestnávateľa. Zamestnanec je tiež povinný zakročiť, ak na odvrátenie škody hroziacej zamestnávateľovi je neodkladne treba zákrok. Za škodu, ktorá vznikne zamestnávateľovi, pretože zamestnanec neupozornil vedúceho zamestnanca na hroziacu škodu, alebo ak zamestnanec proti hroziacej škode nezakročil, si môže zamestnávateľ uplatniť nárok na náhradu škody, len ak preukáže, že zamestnanec **vedome** neupozornil na hroziacu škodu a tiež, že zamestnanec **mal možnosť** proti hroziacej škode zakročiť. Zamestnanec **nezodpovedá** zamestnávateľovi za škodu:

- ktorú spôsobil pri odvracaní škody hroziacej zamestnávateľovi alebo nebezpečenstva, ktoré priamo ohrozovalo život alebo zdravie, a to za predpokladu, že takýto stav sám úmyselne nevyvolal a ak si pri odvracaní hroziacej škody počínal spôsobom primeraným okolnostiam,
- ktorá vyplýva z podnikateľského rizika.

Rozsah náhrady škody

Pri všeobecnej zodpovednosti za škodu je zamestnanec povinný zamestnávateľovi nahradiť skutočnú škodu, a to v peniazoch, ak škodu neodstráni uvedením do predchádzajúceho stavu a ak túto škodu od neho zamestnávateľ požaduje. Od zamestnanca, ktorý spôsobil škodu z nedbanlivosti, môže zamestnávateľ požadovať náhradu škody, ktorá nesmie presiahnuť sumu rovnajúcu sa trojnásobku priemerného mesačného zárobku zamestnanca pred porušením povinnosti, ktorým spôsobil škodu.

Ak zamestnávateľovi spôsobilo z nedbanlivosti škodu viac zamestnancov, potom je každý z nich povinný nahradiť zamestnávateľovi pomernú časť škody podľa miery svojho zavinenia. Aj v prípade spoluzodpovednosti viacerých

zamestnancov môže zamestnávateľ požadovať náhradu škody, ktorá nesmie u jednotlivého zamestnanca presiahnuť sumu rovnajúcu sa trojnásobku jeho priemerného mesačného zárobku pred porušením povinnosti, ktorým spôsobili škodu.

Pri škode spôsobenej úmyselne, pod vplyvom alkoholu alebo po požití omamných alebo psychotropných látok môže zamestnávateľ požadovať náhradu celej skutočnej škody. Od zamestnanca, ktorý nesplnil povinnosť pri škode hroziacej zamestnávateľovi, môže zamestnávateľ požadovať, aby prispel na náhradu škody v rozsahu primeranom okolnostiam.

Nároky zamestnancov na náhradu škody

Nároky zamestnancov vyplývajúce z poškodenia zdravia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania sa s účinnosťou od 1. januára 2004 neodškodňujú podľa Zákonníka práce.

Dňom 1. januára 2004 nadobudol účinnosť zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, ktorý upravuje úrazové poistenie ako poistenie pre prípad poškodenia zdravia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu a choroby z povolania. V prípade vzniku pracovného úrazu alebo zistenia choroby z povolania je zamestnávateľ povinný aj naďalej vyšetriť príčiny vzniku pracovného úrazu (choroby z povolania), prípadne určiť mieru zbavenia sa svojej zodpovednosti (§ 196 ods. 1 a 2 ZP). Samotné nároky na úrazové dávky z pracovného úrazu alebo choroby z povolania a na ich výplatu sa budú posudzovať už podľa príslušných ustanovení zákona o sociálnom poistení.

Zákon o sociálnom poistení zrušil v Zákonníku práce všetky ustanovenia, ktoré upravovali nároky zamestnancov na náhradu škody na zdraví pre pracovný úraz alebo chorobu z povolania, s výnimkou ustanovenia upravujúceho nárok zamestnanca na náhradu **vecnej škody**.

Náhrada vecnej škody

Vecnú škodu je treba chápať v širšom zmysle slova. Táto zahŕňa jednak škodu na veciach, napríklad odevu a obuvi alebo osobných predmetoch ako okuliare, hodinky a pod., ku ktorej došlo bezprostredne pri pracovnom úraze, a škodu, ktorá vznikla v určitom časovom období po pracovnom úraze, napríklad obstarávaním domácich prác rodinným príslušníkom alebo cudzou osobou v čase, keď nemohol vykonávať tieto práce poškodený zamestnanec.

Pri určení škody na veci sa vychádza z ceny veci v čase poškodenia.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu postúdiť následky svojho konania

Súhrnný prehľad zodpovednosti za škodu spôsobenú maloletými a osobami postihnutými duševnou poruchou

(Zodpovednosť za škodu vo všetkých oblastiach práva – občianskom, pracovnom, obchodnom aj správnom práve.)

Človek s duševnou poruchou	Má deliktuálnu zodpovednosť	Má deliktuálnu zodpovednosť	Nemá deliktuálnu zodpovednosť	Nemá deliktuálnu zodpovednosť
Osoba povinná vykonávať dohľad	Nezanedbala povinný dohľad	Zanedbala povinný dohľad	Nezanedbala povinný dohľad	Zanedbala povinný dohľad
Zodpovednosť	Človek s postihnutím	Osoba povinná vykonávať dohľad a človek s duševnou poruchou zodpovedajú spoločne a nerozdielne	Nezodpovedá nikto	Osoba povinná vykonávať dohľad

Literatúra:

HOLUB, Milan, JUDr. a kolektív: Odpovednosť za škodu v právu občianskom, pracovnom, obchodnom a správnom, 2. aktualizované a doplnené vydání, r. 2004, ISBN 80-7201-486-2, s. 11-13
 LAZAR, J. a kolektív: Občianske právo hmotné 2, r. 2010
http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_mini_zak_zobraz_clanok1.asp?kotva=k1&skupina=1
<http://www.najpravo.sk/judikatura/obcianske-pravo/nahrada-skody/definicia-pojmu-skoda.html>
<http://www.najpravo.sk/judikatura/obcianske-pravo/nahrada-skody/definicia-usleho-zisku.html>
<http://www.zzz.sk/?clanok=7429>
http://www.pp.sk/6615/Zodpovednost-za-skodu-a-nahrada-skody-v-pracovnom-prave_A-PAM31166.aspx
<http://profesia.pravda.sk/zamestnanie/clanok/18492-zodpovednost-zamestnanca-za-skodu-podla-zakonnika-prace/>
<http://referaty.aktuality.sk/trestne-pravo/referat-6809>
<http://www.najpravo.sk/rady-a-vzory/rady-pre-kazdeho/p/priestupky.html?print=1>
<http://umenieprava.blogspot.sk/2010/09/ustanovenie-373-obchodneho-zakonnika.html>
<http://pravo.studentske.eu/2008/10/c-zodpovednos-za-kodu-spsoben-tmi-ktor.html>
<http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/ine/4260-zodpovednost-za-skodu-podla-obcianskeho-a-obchodneho-prava>
<http://www.najpravo.sk/judikatura/obcianske-pravo/nahrada-skody/definicia-pojmu-skoda.html>
<http://www.zzz.sk/?clanok=7293>
<http://referaty.atlas.sk/odborne-humanitne/pravo/34137/administrativnopravna-zodpovednost--pojmem-druhy-jej-uplatnovanie>
<http://www.zzz.sk/?clanok=7429>
<http://www.zzz.sk/?clanok=7489>
<http://www.najpravo.sk/judikatura/obcianske-pravo/nahrada-skody/definicia-usleho-zisku.html>
<http://www.najpravo.sk/judikatura/rodinne-pravo/rodicovske-prava-a-povinnosti/vecna-legitimacia-sposobenie-skody-maloletym.html>

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Citácia vybraných ustanovení právnej úpravy zodpovednosti**za škodu z Občianskeho zákonníka****(zákon č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov)****ŠIESTA ČASŤ • ZODPOVEDNOSŤ ZA ŠKODU A ZA BEZDÔVODNÉ OBOHATENIE • Prvá hlava • PREDCHÁDZANIE HROZIACIM ŠKODÁM**

§ 415 • Každý je povinný počínať si tak, aby nedochádzalo ku škodám na zdraví, na majetku, na prírode a životnom prostredí.

§ 417 • (1) Komu škoda hrozí, je povinný na jej odvrátenie zakročiť spôsobom primeraným okolnostiam ohrozenia.

(2) Ak ide o vážne ohrozenie, ohrozený má právo sa domáhať, aby súd uložil vykonať vhodné a primerané opatrenie na odvrátenie hroziacej škody.

§ 418 • (1) Kto spôsobil škodu, keď odvracal priamo hroziace nebezpečenstvo, ktoré sám nevyvolal, nie je za ňu zodpovedný, okrem prípadu, ak toto nebezpečenstvo za daných okolností bolo možné odvrátiť inak alebo ak spôsobený následok je zrejme rovnako závažný alebo ešte závažnejší ako ten, ktorý hrozil.

(2) Takisto nezodpovedá za škodu, kto ju spôsobil v nutnej obrane proti hroziacemu alebo trvajúcemu útoku. O nutnú obranu nejde, ak bola zrejme neprimeraná povaha a nebezpečnosti útoku.

§ 419 • Kto odvracal hroziacu škodu, má právo na náhradu účelne vynaložených nákladov a na náhradu škody, ktorú pritom utrpel, aj proti tomu, v koho záujme konal, a to najviac v rozsahu zodpovedajúcom škode, ktorá bola odvrátená.

ZODPOVEDNOSŤ ZA ŠKODU • Prvý oddiel • Všeobecná zodpovednosť

§ 420 • (1) Každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil porušením právnej povinnosti.

(2) Škoda je spôsobená právnickou osobou alebo fyzickou osobou, keď bola spôsobená pri ich činnosti tými, ktorých na túto činnosť použili. Tieto osoby samy za škodu takto spôsobenú podľa tohto zákona nezodpovedajú; ich zodpovednosť podľa pracovnoprávných predpisov nie je tým dotknutá.

(3) Zodpovednosti sa zbaví ten, kto preukáže, že škodu nezavinil.

§ 420a • (1) Každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobí inému prevádzkovou činnosťou.

(2) Škoda je spôsobená prevádzkovou činnosťou, ak je spôsobená

- činnosťou, ktorá má prevádzkovú povahu alebo vecou použitou pri činnosti,
- fyzikálnymi, chemickými, prípadne biologickými vplyvmi prevádzky na okolie,
- oprávneným vykonávaním alebo zabezpečením prác, ktorými sa spôsobí inému škoda na nehnuteľnosti alebo sa mu podstatne sťaží alebo znemožní užívanie nehnuteľnosti.

(3) Zodpovednosti za škodu sa ten, kto ju spôsobil, zbaví, len ak preukáže, že škoda bola spôsobená neodvrátimeľnou udalosťou nemajúcou pôvod v prevádzke alebo vlastným konaním poškodeného.

Druhý oddiel • Prípady osobitnej zodpovednosti

§ 421 • Každý, kto od iného prevzal vec, ktorá má byť predmetom jeho záväzku, zodpovedá za jej poškodenie, stratu alebo zničenie, ibaže by ku škode došlo aj inak.

§ 421a • (1) Každý zodpovedá aj za škodu spôsobenú okolnosťami, ktoré majú pôvod v povahe prístroja alebo inej veci, ktoré sa pri plnení záväzku použili. Tejto zodpovednosti sa nemôže zbaviť.

(2) Zodpovednosť podľa odseku 1 sa vzťahuje aj na poskytovanie zdravotníckych, sociálnych, veterinárnych a iných biologických služieb.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

§ 422 • (1) Maloletý alebo ten, kto je postihnutý duševnou poruchou, zodpovedá za škodu ním spôsobenú, ak je schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky; spoločne a nerozdielne s ním zodpovedá, kto je povinný vykonávať nad ním dohľad. Ak ten, kto spôsobí škodu, pre maloletosť alebo pre duševnú poruchu nie je schopný ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky, zodpovedá za škodu ten, kto je povinný vykonávať nad ním dohľad.

(2) Kto je povinný vykonávať dohľad, zbaví sa zodpovednosti, ak preukáže, že náležitý dohľad nezanedbal.

(3) Ak vykonáva dohľad právnická osoba, jej pracovníci dohľadom poverení sami za škodu takto vzniknutú podľa tohto zákona nezodpovedajú; ich zodpovednosť podľa pracovnoprávných predpisov nie je tým dotknutá.

§ 423 • Kto sa uvedie vlastnou vinou do takého stavu, že nie je schopný ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky, je povinný nahradiť škodu v tomto stave spôsobenú; spoločne a nerozdielne s ním zodpovedajú tí, ktorí ho do tohto stavu úmyselne priviedli.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú úmyselným konaním proti dobrým mravom

§ 424 • Za škodu zodpovedá aj ten, kto ju spôsobil úmyselným konaním proti dobrým mravom. Zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov.

§ 427 • (1) Fyzické a právnické osoby vykonávajúce dopravu zodpovedajú za škodu vyvolanú osobitnou povahou tejto prevádzky.

(2) Rovnako zodpovedá aj iný prevádzateľ motorového vozidla, motorového plavidla, ako aj prevádzateľ lietadla.

§ 428 • Svojej zodpovednosti sa nemôže prevádzateľ zbaviť, ak bola škoda spôsobená okolnosťami, ktoré majú pôvod v prevádzke. Inak sa zodpovednosti zbaví, len ak preukáže, že sa škode nemohlo zabrániť ani pri vynaložení všetkého úsilia, ktoré možno požadovať.

§ 429 • Prevádzateľ zodpovedá ako za škodu spôsobenú na zdraví a veciach, tak za škodu spôsobenú odcudzením alebo stratou vecí, ak stratila fyzická osoba pri poškodení možnosť ich opatrovať.

§ 430 • (1) Namiesto prevádzateľa zodpovedá ten, kto použije dopravný prostriedok bez vedomia alebo proti vôli prevádzateľa. Prevádzateľ zodpovedá spoločne s ním, ak takéto použitie dopravného prostriedku svojou nedbalosťou umožnil.

(2) Ak je dopravný prostriedok v oprave, zodpovedá po čas opravy prevádzateľ podniku, v ktorom sa oprava vykonáva, a to rovnako ako prevádzateľ dopravného prostriedku.

§ 431 • Ak sa stretnú prevádzky dvoch alebo viacerých prevádzateľov a ak ide o vysporiadanie medzi týmito prevádzateľmi, zodpovedajú podľa účasti na spôsobení vzniknutej škody.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú zvlášť nebezpečnou prevádzkou

§ 432 • Za škodu vyvolanú povahou zvlášť nebezpečnej prevádzky zodpovedá prevádzateľ rovnako ako prevádzateľ dopravného prostriedku.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú na vnesených alebo odložených veciach

§ 433 • (1) Prevádzkovateľ poskytujúci ubytovacie služby zodpovedá za škodu na veciach, ktoré boli ubytovanými fyzickými osobami alebo pre ne vnesené, ibaže by ku škode došlo aj inak.

Vnesené sú veci, ktoré boli prinesené do priestorov, ktoré boli vyhradené na ubytovanie

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

alebo na uloženie vecí alebo ktoré boli za tým účelom odovzdané prevádzkovateľovi alebo niektorému z pracovníkov prevádzkovateľa.

(2) Ak je s prevádzkou niektorej činnosti spravidla spojené odkladanie vecí, zodpovedá ten, kto ju vykonáva, fyzickej osobe za škodu na veciach odložených na mieste na to určenom alebo na mieste, kde sa obvykle odkladajú, okrem toho, ak by ku škode došlo aj inak.

(3) Zodpovednosti podľa odseku 1 a 2 sa nemožno zbaviť jednostranným vyhlásením ani dohodou.

§ 434 • (1) Za klenoty, peniaze a iné cennosti sa takto zodpovedá len do výšky ustanovenej vykonávacím predpisom. Ak však bola škoda na týchto veciach spôsobená tými, ktorí v prevádzke pracujú, uhradzuje sa bez obmedzenia.

(2) Bez obmedzenia sa uhradzuje škoda aj vtedy, ak boli veci prevzaté do úschovy.

§ 435 • Rovnako ako prevádzkovateľ poskytujúci ubytovacie služby zodpovedajú i prevádzatelia garáží a iných podnikov podobného druhu, pokiaľ ide o dopravné prostriedky v nich umiestnené a ich príslušenstvo.

§ 436 • Právo na náhradu škody sa musí uplatniť u prevádzateľa bez zbytočného odkladu. Právo zanikne, ak sa neuplatnilo najneskôr pätnásteho dňa po dni, keď sa poškodený o škode dozvedel.

§ 437 • Za škodu spôsobenú na veciach odložených v dopravných prostriedkoch hromadnej dopravy sa zodpovedá len podľa ustanovení o náhrade škody spôsobenej ich prevádzkou (§ 427 až 431).

Tretí oddiel • Spoločné ustanovenia o náhrade škody • Spoločná zodpovednosť

§ 438 • (1) Ak škodu spôsobí viac škodcov, zodpovedajú za ňu spoločne a nerozdielne.

(2) V odôvodnených prípadoch môže súd rozhodnúť, že tí, ktorí škodu spôsobili, zodpovedajú za ňu podľa svojej účasti na spôsobení škody.

§ 439 • Kto zodpovedá za škodu spoločne a nerozdielne s inými, vysporiada sa s nimi podľa účasti na spôsobení vzniknutej škody.

§ 440 • Kto zodpovedá za škodu spôsobenú zavinením iného, má proti nemu postih.

Zavinenie poškodeného

§ 441 • Ak bola škoda spôsobená aj zavinením poškodeného, znáša škodu pomerne; ak bola škoda spôsobená výlučne jeho zavinením, znáša ju sám.

Spôsob a rozsah náhrady

§ 442 • (1) Uhrádza sa skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk).

(2) Pri škode spôsobenej niektorým trestným činom korupcie sa uhrádza aj nemajetková ujma v peniazoch.

(3) Škoda sa uhrádza v peniazoch; ak však o to poškodený požiada a ak je to možné a účelné, uhrádza sa škoda uvedením do predošlého stavu.

(4) Ak bola škoda spôsobená úmyselným trestným činom, z ktorého mal páchatel majetkový prospech, môže súd rozhodnúť, že právo na náhradu škody možno uspokojiť z vecí, ktoré z majetkového prospechu nadobudol, a to i vtedy, ak inak podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku nepodliehajú výkonu rozhodnutia. Dokiaľ právo na náhradu škody nie je uspokojené, nesmie dlžník s takýmto v rozhodnutí uvedenými vecami nakladať.

§ 442a • (1) Pri porušení alebo ohrození práva duševného vlastníctva sa uhrádza aj nemajetková ujma v peniazoch, ak by sa priznanie iného zadosťučinenia, najmä ospravedlnenie alebo zverejnenie rozsudku súdu na náklady osoby, ktorá porušila alebo ohrozila právo duševného vlastníctva, nezadal postačujúce.

(2) Pri porušení alebo ohrození práva duševného vlastníctva, ktoré môže byť predmetom licenčnej zmluvy, výška náhrady škody, ak ju nemožno určiť inak, sa určí najmenej vo výške odmeny, ktorá by za získanie takej licencie bola zvyčajná v čase neoprávneného zásahu do tohto práva; to sa primerane vzťahuje aj na práva duševného vlastníctva, ktoré môžu byť predmetom prevodu.

§ 443 • Pri určení výšky škody na veci sa vychádza z ceny v čase poškodenia.

§ 444 • Pri škode na zdraví sa jednorazovo odškodňujú bolesti poškodeného a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia.

§ 445 • Strata na zárobku, ku ktorej došlo pri škode na zdraví, uhradzuje sa peňažným dôchodkom; pritom sa vychádza z priemerného zárobku poškodeného, ktorý pred poškodením dosahoval.

§ 446 • Náhrada za stratu na zárobku počas pracovnej neschopnosti poškodeného sa posúdi a suma tejto náhrady sa určí rovnako ako úrazový príplatok podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení.

§ 447 • Náhrada za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti poškodeného alebo pri invalidite sa posúdi a suma tejto náhrady sa určí rovnako ako suma úrazovej renty podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení.

§ 447a • Náhrada za stratu na dôchodku patrí v sume rovnajúcej sa rozdielu medzi výškou dôchodku, na ktorý poškodenému vznikol nárok, a výškou dôchodku, na ktorý by mu vznikol nárok, ak by do priemerného mesačného zárobku, z ktorého bol vymeraný dôchodok, bola zahrnutá náhrada za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti, ktorú fyzická osoba poberala v období rozhodnom pre vymeranie dôchodku.

§ 447b • Poškodený má nárok na jednorazové vyrovnanie, ktoré sa posúdi, a suma jednorazového vyrovnania sa určí podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení.

§ 448 • Fyzická osoba, voči ktorej mal zomretý v čase svojho úmrtia vyživovaciu povinnosť, má nárok na pozostalostnú úrazovú rentu. Tento nárok sa posúdi a suma pozostalostnej úrazovej renty sa určí podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení.

§ 449 • (1) Pri škode na zdraví sa uhradzujú aj účelné náklady spojené s liečením.

(2) Pri usmrtení sa uhradzujú aj primerané náklady spojené s pohrebom, pokiaľ neboli uhradené pohrebným poskytnutým podľa predpisov o nemocenskom poistení.

(3) Náklady liečenia a náklady pohrebu sa uhradzujú tomu, kto ich vynaložil.

§ 449a • Budúce nároky podľa ustanovení § 445 až 449 možno odškodniť jednorazovo na základe písomnej dohody o ich úplnom a konečnom vysporiadaní medzi oprávneným a povinným.

Zníženie náhrady

§ 450 • Z dôvodov hodných osobitného zreteľa súd náhradu škody primerane zníži. Vezme pritom zreteľ najmä na to, ako ku škode došlo, ako aj na osobné a majetkové pomery fyzickej osoby, ktorá ju spôsobila; prihliadne pritom aj na pomery fyzickej osoby, ktorá bola poškodená. Zníženie nemožno vykonať, ak ide o škodu spôsobenú úmyselne.

Tretia hlava • BEZDÔVODNÉ OBOHATENIE

§ 451 • (1) Kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať.

(2) Bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

§ 454 • Bezdôvodne sa obohatil aj ten, za koho sa plnilo, čo podľa práva mal plniť sám.

§ 455 • (1) Za bezdôvodné obohatenie sa nepovažuje, ak bolo prijaté plnenie premlčaného dlhu alebo dlhu neplatného len pre nedostatok formy.

(2) Takisto sa za bezdôvodné obohatenie nepovažuje prijatie plnenia z hry alebo stávky uzavretej medzi fyzickými osobami a vrátenie peňazí požičaných do hry alebo stávky; na súde sa však týchto plnení nemožno domáhať.

§ 456 • Predmet bezdôvodného obohatenia sa musí vydať tomu, na úkor koho sa získal. Ak toho, na úkor koho sa získal, nemožno zistiť, musí sa vydať štátu.

§ 457 • Ak je zmluva neplatná alebo ak bola zrušená, je každý z účastníkov povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal.

§ 458 • (1) Musí sa vydať všetko, čo sa nadobudlo bezdôvodným obohatením. Ak to nie je dobre možné, najmä preto, že obohatenie spočívalo vo výkonoch, musí sa poskytnúť peňažná náhrada.

(2) S predmetom bezdôvodného obohatenia sa musia vydať aj úžitky z neho, pokiaľ ten, kto obohatenie získal, nekonal dobromyseľne.

(3) Ten, kto predmet bezdôvodného obohatenia vydáva, má právo na náhradu potrebných nákladov, ktoré na vec vynaložil.

§ 458a • Ak pri porušení alebo ohrození práva duševného vlastníctva nemožno určiť bezdôvodné obohatenie inak, na určenie peňažnej náhrady sa použije primerane ustanovenie § 442a ods. 2.

§ 459 • Ak je predmet bezdôvodného obohatenia povinný vydať ten, kto nebol dobromyseľný, môže súd rozhodnúť, že možno právo uspokojiť aj z vecí, ktoré z bezdôvodného obohatenia nadobudol, a to aj vtedy, ak inak podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku výkonu rozhodnutia nepodliehajú. Dokiaľ nie je právo na vydanie predmetu bezdôvodného obohatenia uspokojené, nesmie dlžník s takými vecami uvedenými v rozhodnutí nakladať.

Citácia vybraných ustanovení právnej úpravy trestnej zodpovednosti vyplývajúcej z Trestného zákona

(zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov)

Základy trestnej zodpovednosti • PRVÝ ODDIEL • POJEM A DRUHY TRESTNÉHO ČINU

§ 8 • Trestný čin

Trestný čin je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, ak tento zákon neustanovuje inak.

§ 9 • Druhy trestných činov

Trestný čin je prečin a zločin.

§ 10 • Prečin

(1) Prečin je

a) trestný čin spáchaný z nedbanlivosti alebo

b) úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou päť rokov.

(2) Nejde o prečin, ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatela je jeho závažnosť nepatrná.

§ 11 • Zločin

(1) Zločin je úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou päť rokov.

(2) O zločin ide aj vtedy, ak v prísnejšej skutkovej podstate prečinu spáchaného úmyselne je ustanovená horná hranica trestnej sadzby prevyšujúca päť rokov.

(3) Zločin, za ktorý tento zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej desať rokov, sa považuje za obzvlášť závažný.

§ 12 • Miesto spáchania trestného činu

Miesto spáchania trestného činu je každé miesto, na ktorom

a) páchatel konal, alebo

b) nastal alebo podľa predstavy páchatela mal nastať následok predpokladaný týmto zákonom.

§ 13 • Príprava na zločin

(1) Príprava na zločin je konanie, ktoré spočíva v úmyselnom organizovaní zločinu, zadovážovaní alebo prispôbovaní prostriedkov alebo nástrojov na jeho spáchanie, v spolčení, zhluknutí, návode, objednávaní alebo pomoci na taký zločin alebo v inom úmyselnom vytváraní podmienok na jeho spáchanie, ak nedošlo k pokusu ani dokonaniu zločinu.

(2) Príprava na zločin je trestná podľa trestnej sadzby ustanovenej za zločin, ku ktorému smerovala.

(3) Trestnosť prípravy na zločin zaniká, ak páchatel dobrovoľne

a) upustil od ďalšieho konania smerujúceho k spáchaniu zločinu a odstránil nebezpečenstvo, ktoré vzniklo záujmu chránenému týmto zákonom z podniknutej prípravy, alebo

b) urobil o príprave na zločin oznámenie orgánu činnému v trestnom konaní alebo Policajnému zboru v čase, keď nebezpečenstvo, ktoré vzniklo záujmu chránenému týmto zákonom z podniknutej prípravy, sa mohlo ešte odstrániť; vojak môže toto oznámenie urobiť aj svojmu nadriadenému alebo služobnému orgánu a osoba vo výkone trestu odňatia slobody alebo vo výkone väzby aj príslušníkovi Zboru väzenskej a justičnej stráže.

(4) Ustanovením odseku 3 nie je dotknutá trestnosť páchatela za iný trestný čin, ktorý už týmto konaním spáchal.

§ 14 • Pokus trestného činu

(1) Pokus trestného činu je konanie, ktoré bezprostredne smeruje k dokonaniu trestného činu, ktorého sa páchatel dopustil v úmysle spáchať trestný čin, ak nedošlo k dokonaniu trestného činu.

(2) Pokus trestného činu je trestný podľa trestnej sadzby ustanovenej na dokonany trestný čin.

(3) Trestnosť pokusu trestného činu zaniká, ak páchatel dobrovoľne

a) upustil od ďalšieho konania potrebného na dokonanie trestného činu a odstránil nebezpečenstvo, ktoré vzniklo záujmu chránenému týmto zákonom z podniknutého pokusu, alebo

b) urobil o pokuse trestného činu oznámenie orgánu činnému v trestnom konaní alebo Policajnému zboru v čase, keď nebezpečenstvo, ktoré vzniklo záujmu chránenému týmto zákonom z podniknutého pokusu, sa mohlo ešte odstrániť; vojak môže toto oznámenie urobiť aj svojmu nadriadenému alebo služobnému orgánu a osoba vo výkone trestu odňatia slobody alebo vo výkone väzby aj príslušníkovi Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

(4) Ustanovením odseku 3 nie je dotknutá trestnosť páchatela za iný trestný čin, ktorý už týmto konaním spáchal.

Zavinenie

§ 15 • Trestný čin je spáchaný úmyselne, ak páchatel

a) chcel spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, alebo

b) vedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, a pre prípad, že ho spôsobí, bol s tým uzrozmeneý.

§ 16 • Trestný čin je spáchaný z nedbanlivosti, ak páchatel

a) vedel, že môže spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal, že také porušenie alebo ohrozenie nespôsobí, alebo

b) nevedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol.

§ 17 • Pre trestnosť činu spáchaného fyzickou osobou treba úmyselné zavinenie, ak tento zákon výslovne neustanovuje, že stačí zavinenie z nedbanlivosti.

§ 18 • Na priťažujúcu okolnosť alebo na okolnosť, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby, sa prihliadne, ak ide o

a) ťažší následok, aj vtedy, keď ho páchatel zavinil z nedbanlivosti, ak tento zákon nevyžaduje aj v tomto prípade zavinenie úmyselné, alebo

b) inú skutočnosť, aj vtedy, keď o nej páchatel nevedel, hoci o nej vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol, ak tento zákon nevyžaduje, aby o nej páchatel vedel.

DRUHÝ ODDIEL • PÁCHATEĽ, SPOLUPÁCHATEĽ A ÚČASTNÍK TRESTNÉHO ČINU

§ 19 • Páchatel

(1) Páchatel trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám.

(2) Páchatelom trestného činu môže byť fyzická osoba.

§ 20 • Spolupáchatel

Ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých páchatelov (spolupáchatelia), zodpovedá každý z nich, ako keby trestný čin spáchal sám.

§ 21 • Účastník

(1) Účastník na dokonanom trestnom čine alebo na jeho pokuse je ten, kto úmyselne

a) zosnoval alebo riadil spáchanie trestného činu (organizátor),

b) naviedol iného na spáchanie trestného činu (návodca),

c) požiadal iného, aby spáchal trestný čin (objednávateľ), alebo

d) poskytol inému pomoc na spáchanie trestného činu, najmä zadovážením prostriedkov, odstránením prekážok, radou, utvrdzovaním v predsavzatí, sľubom pomôcť po trestnom čine (pomocník).

(2) Na trestnú zodpovednosť účastníka sa použijú ustanovenia o trestnej zodpovednosti páchatela, ak tento zákon neustanovuje inak.

TRETÍ ODDIEL • OKOLNOSTI VYLUČUJÚCE TRESTNÚ ZODPOVEDNOSŤ

§ 22 • Vek

(1) Kto v čase spáchania činu inak trestného nedovršil štrnásť rok svojho veku, nie je trestne zodpovedný.

(2) Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovŕšil pätnásť rok svojho veku.

§ 23 • Nepříčetnosť

Kto pre duševnú poruchu v čase spáchania činu inak trestného nemohol rozpoznať jeho protiprávnosť alebo ovládať svoje konanie, nie je za tento čin trestne zodpovedný, ak tento zákon neustanovuje inak.

ŠTVRTÝ ODDIEL • OKOLNOSTI VYLUČUJÚCE PROTIPRÁVNOSŤ ČINU

§ 24 • Krajná núdza

(1) Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému týmto zákonom, nie je trestným činom.

(2) Nejde o krajnú núdzu, ak bolo možné nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému týmto zákonom za daných okolností odvrátiť inak alebo ak spôsobený následok je zjavne závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Rovnako nejde o krajnú núdzu, ak ten, komu nebezpečenstvo priamo hrozilo, bol podľa všeobecne záväzného právneho predpisu povinný ho znášať.

§ 25 • Nutná obrana

(1) Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok na záujem chránený týmto zákonom, nie je trestným činom.

(2) Nejde o nutnú obranu, ak obrana bola celkom zjavne neprimeraná útoku, najmä k jeho spôsobu, miestu a času, okolnostiam vzťahujúcim sa k osobe útočníka alebo k osobe obrancu.

(3) Ten, kto odvracia útok spôsobom uvedeným v odseku 2, nebude trestne zodpovedný, ak konal v silnom rozrušení spôsobenom útokom, najmä v dôsledku zmätku, strachu alebo zľaknutia.

(4) Ak sa niekto vzhľadom na okolnosti prípadu mylne domnieva, že útok hrozí, nevylučuje to trestnú zodpovednosť za čin spáchaný z nedbanlivosti, ak omyl spočíva v nedbanlivosti.

§ 26 • Oprávnené použitie zbrane

(1) Použitie zbrane v súlade so zákonom nie je trestným činom.

(2) Za použitie zbrane v súlade so zákonom sa považuje aj jej použitie proti inému vo svojom obydlí na ochranu života, zdravia alebo majetku, ak osoba do obydlija neoprávnene vnikne alebo v ňom neoprávnene zotrvá a nejde o nutnú obranu. To neplatí, ak bola pritom inému úmyselne spôsobená smrť.

§ 27 • Dovoľené riziko

(1) Čin inak trestný nie je trestným činom, ak niekto v súlade s dosiahnutým stavom poznania vykonáva spoločensky prospešnú činnosť v oblasti výroby a výskumu, ak spoločensky prospešný výsledok, ktorý sa od vykonávania činu očakáva, nemožno dosiahnuť bez rizika ohrozenia záujmu chráneného týmto zákonom.

(2) Nejde o dovoľené riziko, ak výsledok, ku ktorému čin smeruje, celkom zjavne nezodpovedá miere rizika alebo vykonávanie činu odporuje všeobecne záväznému právnemu predpisu, verejnému záujmu, zásadám ľudskosti alebo sa prieči dobrým mravom.

§ 28 • Výkon práva a povinnosti

(1) Čin inak trestný nie je trestným činom, ak ide o výkon práva alebo povinnosti vyplývajúcich zo všeobecne záväzného právneho predpisu, z rozhodnutia súdu alebo iného orgánu verejnej moci, z plnenia pracovných či iných úloh alebo zo zmluvy, ktorá neodporuje všeobecne

záväznému právnomu predpisu ani ho neobchádza; spôsob výkonu práv a povinností nesmie odporovať všeobecne záväznému právnomu predpisu.

(2) Ustanovenie odseku 1 sa nepoužije, ak bol spáchaný trestný čin genocídy a podľa § 418, trestný čin nedobrovoľného zmiznutia podľa § 420a alebo trestný čin neľudskosti podľa § 425 splnením nariadenia, príkazu, rozkazu alebo pokynu orgánu výkonnej moci alebo nadriadeného.

(3) Ustanovenie odseku 1 sa nepoužije, ak bol spáchaný trestný čin vojnového bezprávia podľa § 433 splnením nariadenia, príkazu, rozkazu alebo pokynu orgánu výkonnej moci alebo nadriadeného, okrem prípadu, ak osoba, ktorá plnila také nariadenie, príkaz, rozkaz alebo pokyn,

a) mala zákonnú povinnosť splniť také nariadenie, príkaz, rozkaz alebo pokyn,

b) nevedela, že také nariadenie, príkaz, rozkaz alebo pokyn je nezákonné, a

c) obsah takého nariadenia, príkazu, rozkazu alebo pokynu nenasvedčoval, že je nezákonné.

§ 29 • Súhlas poškodeného

(1) Čin inak trestný nie je trestným činom, ak bol vykonaný so súhlasom poškodeného a nesmeruje proti jeho životu alebo zdraviu.

(2) Nejde o súhlas poškodeného, ak súhlas nebol daný vopred, nebol vážny a dobrovoľný alebo ak v súvislosti s ním bol spáchaný iný trestný čin.

(3) Ustanovenie odseku 1 sa nepoužije, ak podľa skutkovej podstaty trestného činu má byť čin trestný aj vtedy, keď bol daný súhlas poškodeného podľa odseku 1.

§ 30 • Plnenie úlohy agenta

(1) Čin inak trestný nie je trestným činom, ak ním agent ustanovený podľa osobitného predpisu pri odhaľovaní trestného činu a pri zisťovaní jeho páchatela ohrozí alebo poruší záujem chránený týmto zákonom len preto, že bol k tomu donútený zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou, v ktorej pôsobí, alebo ak spácha taký čin v dôvodnej obave o život alebo zdravie svoje alebo blízkej osoby.

(2) Ustanovenie odseku 1 neplatí, ak agent spácha trestný čin úkladnej vraždy podľa § 144, vraždy podľa § 145, znásilnenia podľa § 199, sexuálneho násillia podľa § 200, sexuálneho zneužívania podľa § 201, všeobecného ohrozenia podľa § 284 ods. 2 až 4, ohrozenia bezpečnosti vzdušného dopravného prostriedku a lode podľa § 291, zavlečenia vzdušného dopravného prostriedku do cudziny podľa § 293, vlastizrady podľa § 311, úkladov proti Slovenskej republike podľa § 312, teroru podľa § 313, § 314, záškodníctva podľa § 315, § 316, sabotáže podľa § 317, vyzvedačstva podľa § 318, genocídiu podľa § 418, terorizmu a niektorých foriem účasti na terorizme podľa § 419 alebo neľudskosti podľa § 425 alebo ak činom uvedeným v odseku 1 spôsobí ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

(3) Čin inak trestný uvedený v § 332 až 335 a v § 336 ods. 2 spáchaný na účely odhalenia trestného činu alebo zistenia páchatela trestného činu podľa § 326, § 328 až 331 alebo § 336 ods. 1 spôsobom ustanoveným v Trestnom poriadku nie je trestným činom.

Citácia vybraných ustanovení právnej úpravy zodpovednosti

podľa Zákona o priestupkoch

(zákon č. 372/1990 Zb. v znení neskorších predpisov)

§ 1 • Orgány štátnej správy Slovenskej republiky a obce vedú občanov k tomu, aby dodržiavali zákony a ostatné právne predpisy a rešpektovali práva spoluobčanov; dbajú najmä o to, aby občania nesťažovali plnenie úloh štátnej správy a obcí a nenarúšali verejný poriadok a občianske spolunažívanie.

ČASŤ I • VŠEOBECNÁ ČASŤ

§ 2 • Pojem priestupku

(1) Priestupkom je zavinené konanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti a je za priestupok výslovne označené v tomto alebo v inom zákone, ak nejde o iný správny delikt postihnutelný podľa osobitných právnych predpisov, alebo o trestný čin.

(2) Priestupkom nie je konanie, ktorým niekto odvracia

- primeraným spôsobom priamo hroziaci útok na záujem chránený zákonom alebo
- nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému zákonom, ak týmto konaním nebolo spôsobený zrejme rovnako závažný následok ako ten, ktorý hrozil, a toto nebezpečenstvo nebolo možné v danej situácii odstrániť inak.

Zavinenie

§ 3 • Na zodpovednosť za priestupok stačí zavinenie z nedbanlivosti, ak zákon výslovne neustanoví, že je potrebné úmyselné zavinenie.

§ 4 • (1) Priestupok je spáchaný z nedbanlivosti, ak páchatel'

- vedel, že môže svojím konaním porušiť alebo ohroziť záujem chránený zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal na to, že tento záujem neporuší alebo neohrozí, alebo
- nevedel, že svojím konaním môže porušiť alebo ohroziť záujem chránený zákonom, hoci to vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol.

(2) Priestupok je spáchaný úmyselne, ak páchatel'

- chcel svojím konaním porušiť alebo ohroziť záujem chránený zákonom alebo
- vedel, že svojím konaním môže porušiť alebo ohroziť záujem chránený zákonom, a pre prípad, že ho poruší alebo ohrozí, bol s tým uzrozmenný.

(3) Konaním sa rozumie aj opomenutie takeého konania, na ktoré bol páchatel' vzhľadom na okolnosti a svoje osobné pomery povinný.

§ 5 • Vek a nepríčetnosť

(1) Za priestupok nie je zodpovedný ten, kto v čase jeho spáchania nedovršil pätnásť rok svojho veku.

(2) Za priestupok nie je zodpovedný ten, kto pre duševnú poruchu v čase jeho spáchania nemohol rozpoznať, že ide o porušenie alebo ohrozenie záujmu chráneného zákonom, alebo nemohol ovládať svoje konanie. *Zodpovednosti sa však nezavahuje ten, kto sa do stavu nepríčetnosti priviedol, hoci len z nedbanlivosti, požitím alkoholu alebo užitím inej návykovej látky.¹⁾*

¹⁾ §1 ods. 3 zákona SNR č. 46/1989 Zb. o ochrane pred alkoholizmom a inými toxikomániami.

§ 6 • Zodpovednosť za porušenie povinnosti uložené právnickej osobe

Za porušenie povinnosti uložené právnickej osobe zodpovedá podľa tohto zákona ten, kto za právnickú osobu konal alebo mal konať, a ak ide o konanie na príkaz, ten, kto dal na konanie príkaz.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Pôsobnosť zákona

§ 7 • (1) *Zodpovednosť za priestupok sa posudzuje podľa zákona účinného v čase spáchania priestupku; podľa neskoršieho zákona sa posudzuje iba vtedy, ak je to pre páchatela priaznivejšie.* (2) Páchatelovi možno uložiť len taký druh sankcie, ktorý dovoľuje uložiť zákon účinný v čase, keď sa o priestupku rozhoduje.

(3) O ochrannom opatrení sa rozhodne podľa zákona účinného v čase, keď sa o ochrannom opatrení rozhoduje.

§ 8 • (1) Podľa tohto alebo iného zákona sa posudzuje priestupok, ktorý bol spáchaný na území Slovenskej republiky.

(2) Podľa tohto zákona sa posudzuje aj priestupok spáchaný v cudzine občanom Slovenskej republiky alebo cudzincom, ktorý má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, ak ním takáto osoba porušila povinnosť, ktorú má podľa slovenských predpisov mimo územia Slovenskej republiky, alebo ak to vyplýva z medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná.

§ 9 • (1) Konanie osôb požívajúcich výsady a imunity podľa zákona alebo medzinárodného práva, ktoré má znaky priestupku, nemožno ako priestupok prejednať. Nemožno ani vykonať sankciu alebo v jej výkone pokračovať, ak osoba, ktorej bola sankcia uložená, sa stala neskôr osobou požívajúcou podľa zákona alebo podľa medzinárodného práva výsady a imunity.

(2) Podľa tohto zákona sa prejedná konanie fyzickej osoby, ktoré je priestupkom podľa tohto zákona alebo podľa osobitného predpisu^{1a)} a konania sa dopustil poslanec Národnej rady Slovenskej republiky, sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky a sudca.

(3) Podľa tohto zákona sa prejedná aj konanie fyzickej osoby, ktoré je priestupkom podľa tohto zákona alebo podľa osobitného predpisu^{1a)} a konania sa dopustil prokurátor, generálny prokurátor Slovenskej republiky a prezident Slovenskej republiky.

(4) Ak osoba uvedená v odsekoch 2 a 3 nesúhlasí s prejednaním konania na mieste samom, konajúci orgán o tom vykoná záznam a vec odstúpi vecne a miestne príslušnému správne mu orgánu. Miestne príslušný správny orgán na uláhlenie prejednanja priestupku alebo z iného dôležitého dôvodu postúpi vec na prejednanie inému vecne príslušnému správne mu orgánu, v ktorého územnom obvode má osoba uvedená v odsekoch 2 a 3 bydlisko alebo miesto výkonu svojej funkcie.

(5) Ak bol prejednaný priestupok osoby uvedenej v odseku 3, príslušný orgán, ktorý priestupok prejednal, o tom bezodkladne informuje najbližšie nadriadený orgán osoby, ktorá priestupok spáchala.

^{1a)} Napríklad zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 377/2004 Zb. o ochrane nefajčiarov a o zmene a doplnení niektorých ďalších zákonov, zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

§ 10 • (1) Osobitný zákon môže ustanoviť osoby, ktorých konanie, ktoré má znaky priestupku, sa prejedná podľa osobitného zákona.

(2) Konanie osôb podľa odseku 1, ktoré má znaky priestupku, sa prejedná podľa tohto zákona, ak sa na takú osobu osobitný zákon v čase prejednavania priestupku už nevzťahuje.

Citácia vybraných ustanovení právnej úpravy zodpovednosti

podľa Zákonníka práce

(zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov)

Zamestnanec so zdravotným postihnutím

§ 158 • (1) Zamestnávateľ je povinný zamestnávať zamestnanca so zdravotným postihnutím na vhodných pracovných miestach a umožňovať mu výcvikom alebo štúdiom získanie potrebnej kvalifikácie, ako aj starať sa o jej zvyšovanie. Ďalej je zamestnávateľ povinný utvárať podmienky, aby zamestnanec mal možnosť pracovného uplatnenia, a zlepšovať vybavenie pracovísk, aby mohol dosahovať, ak je to možné, rovnaké pracovné výsledky ako ostatní zamestnanci a aby mu bola práca čo najviac uľahčená.

(2) Pre zamestnanca so zdravotným postihnutím, ktorého nemožno zamestnať za obvyklých pracovných podmienok, môže zamestnávateľ zriadiť chránenú dielňu alebo chránené pracovisko.

(3) Povinnosti zamestnávateľa súvisiace so zamestnávaním zamestnanca so zdravotným postihnutím uvedené v odsekoch 1 a 2 podrobnejšie upravujú osobitné predpisy.

§ 159 • (1) Zamestnávateľ umožní zamestnancovi so zdravotným postihnutím teoretickú prípravu alebo praktickú prípravu (rekvalifikáciu) s cieľom zachovať, zvýšiť, rozšíriť alebo zmeniť doterajšiu kvalifikáciu alebo ju prispôbiť technickému rozvoju na udržanie zamestnanca v pracovnom pomere.

(2) Rekvalifikácia, ktorú vykonáva zamestnávateľ v záujme ďalšieho pracovného uplatnenia zamestnanca so zdravotným postihnutím, sa uskutočňuje na základe písomnej dohody uzatvorenej medzi zamestnávateľom a zamestnancom.

(3) Rekvalifikácia zamestnanca so zdravotným postihnutím sa uskutočňuje v pracovnom čase a je prekážkou v práci na strane zamestnanca. Za tento čas patrí zamestnancovi náhrada mzdy vo výške jeho priemerného zárobku. Mimo pracovného času sa rekvalifikácia uskutočňuje, len ak je to nevyhnutné vzhľadom na spôsob jej zabezpečenia.

(4) Zamestnávateľ prerokuje so zástupcami zamestnancov opatrenia na utváranie podmienok na zamestnávanie zamestnancov so zdravotným postihnutím a zásadné otázky starostlivosti o týchto zamestnancov.

ÔSMA ČASŤ • NÁHRADA ŠKODY • Predchádzanie škodám

§ 177 • (1) Zamestnávateľ je povinný svojim zamestnancom zabezpečovať také pracovné podmienky, aby mohli riadne plniť svoje pracovné úlohy bez ohrozenia života, zdravia a majetku. Ak zistí nedostatky, je povinný urobiť opatrenia na ich odstránenie.

(2) Na ochranu svojho majetku je zamestnávateľ oprávnený vykonávať v nevyhnutnom rozsahu kontrolu vecí, ktoré zamestnanci vnášajú na pracovisko alebo odnášajú z pracoviska. Podrobnejšie podmienky určí zamestnávateľ v pracovnom poriadku. Pri kontrole sa musia dodržať predpisy o ochrane osobnej slobody a nesmie byť ponižovaná ľudská dôstojnosť.

§ 178 • (1) Zamestnanec je povinný si počínať tak, aby nedochádzalo k ohrozeniu života, zdravia a poškodeniu majetku alebo k jeho zničeniu, ani k bezdôvodnému obohateniu.

(2) Ak hrozí škoda, zamestnanec je povinný na ňu upozorniť vedúceho zamestnanca. Ak je na odvrátenie škody hroziacej zamestnávateľovi neodkladne potrebný zákrok, je povinný zakročiť. Túto povinnosť nemá, ak mu v tom bráni dôležité okolnosti alebo ak by tým vystavil vážnemu ohrozeniu seba alebo ostatných zamestnancov, alebo blízke osoby. Ak zamestnanec zistí, že nemá utvorené potrebné pracovné podmienky, je povinný oznámiť to vedúcemu zamestnancovi.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

Všeobecná zodpovednosť zamestnanca za škodu

§ 179 • (1) Zamestnanec zodpovedá zamestnávateľovi za škodu, ktorú mu spôsobil zavineným porušením povinností pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním. Zamestnávateľ je povinný preukázať zamestnancovo zavinenie okrem prípadov uvedených v § 182 a 185.

(2) Zamestnanec zodpovedá aj za škodu, ktorú spôsobil úmyselným konaním proti dobrým mravom.

§ 180 • Zamestnanec, ktorý je postihnutý duševnou poruchou, zodpovedá za škodu ním spôsobenú, len ak je schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť následky svojho konania. Zamestnanec, ktorý sa uvedie vlastnou vinou do takého stavu, že nie je schopný ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť následky svojho konania, zodpovedá za škodu v tomto stave spôsobenú.

§ 181 • (1) Od zamestnanca, ktorý vedome neupozornil vedúceho zamestnanca na hroziacu škodu alebo nezakročil proti hroziacej škode, hoci by sa tým zabránilo bezprostrednému vzniku škody, môže zamestnávateľ požadovať, aby prispel na úhradu škody v rozsahu primeranom okolnostiam prípadu, ak ju nemožno uhradiť inak. Pritom sa prihliadne najmä na to, čo bránilo splneniu povinnosti. Náhrada škody nesmie presiahnuť sumu rovnajúcu sa štvornásobku jeho priemerného mesačného zárobku.

(2) Zamestnanec nezodpovedá za škodu, ktorú spôsobil pri odvracaní škody hroziacej zamestnávateľovi alebo nebezpečenstva priamo ohrozujúceho život alebo zdravie, ak tento stav sám úmyselne nevyvolal a ak si pritom počínal spôsobom primeraným okolnostiam.

(3) Zamestnanec nezodpovedá za škodu, ktorá vyplýva z podnikateľského rizika.

Zodpovednosť zamestnanca za schodok na zverených hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať

§ 182 • (1) Ak zamestnanec prevzal na základe dohody o hmotnej zodpovednosti zodpovednosť za zverené hotovosti, ceniny, tovar, zásoby materiálu alebo iné hodnoty určené na obeh alebo obrat, ktoré je povinný vyúčtovať, zodpovedá za vzniknutý schodok. V dohodách sa môže so zamestnancami súčasne dohodnúť, že ak budú pracovať na pracovisku s viacerými zamestnancami, ktorí uzatvorili dohodu o hmotnej zodpovednosti, zodpovedajú s nimi za schodok spoločne (spoločná hmotná zodpovednosť).

(2) Dohoda o hmotnej zodpovednosti sa musí uzatvoriť písomne, inak je neplatná.

(3) Zamestnanec sa zbaví zodpovednosti celkom alebo sčasti, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia.

(4) Ak nedostatky vzniknú v pracovných podmienkach zamestnancov so spoločnou hmotnou zodpovednosťou v súvislosti s tým, že bol na ich pracovisko zaradený iný zamestnanec alebo iný vedúci, prípadne zástupca vedúceho, alebo s tým, že niektorý zo zamestnancov od dohody o hmotnej zodpovednosti odstúpil, zamestnávateľ je povinný nedostatky odstrániť bez zbytočného odkladu.

§ 183 • (1) Zamestnanec, ktorý uzatvoril dohodu o hmotnej zodpovednosti, môže od nej odstúpiť, ak sa preraďuje na inú prácu, zaraďuje na iné pracovisko, prekladá alebo ak zamestnávateľ v čase do jedného mesiaca po tom, čo dostal jeho písomné upozornenie, neodstráni nedostatky v pracovných podmienkach, ktoré bránia riadnemu hospodáreniu so zverenými hodnotami. Pri spoločnej hmotnej zodpovednosti môže zamestnanec od dohody odstúpiť, ak je na pracovisko zaradený iný zamestnanec alebo ustanovený iný vedúci, prípadne jeho zástupca. Odstúpenie sa musí oznámiť zamestnávateľovi písomne.

(2) Dohoda o hmotnej zodpovednosti zaniká dňom skončenia pracovného pomeru alebo dňom odstúpenia od tejto dohody.

§ 184 • (1) Inventarizácia sa musí vykonať pri uzatvorení dohody o hmotnej zodpovednosti, pri jej zániku, pri preradení zamestnanca na inú prácu alebo na iné pracovisko, pri jeho preložení a pri skončení pracovného pomeru.

(2) Na pracoviskách, kde pracujú zamestnanci so spoločnou hmotnou zodpovednosťou, sa musí inventarizácia vykonať pri uzatvorení dohôd o hmotnej zodpovednosti so všetkými spoločne zodpovednými zamestnancami

- pri skončení všetkých týchto dohôd,
- pri preradení na inú prácu alebo preložení všetkých spoločne zodpovedných zamestnancov,
- pri zmene vo funkcii vedúceho alebo jeho zástupcu,
- na žiadosť ktoréhokoľvek zo spoločne zodpovedných zamestnancov pri zmene v ich kolektíve,
- pri odstúpení niektorého z nich od dohody o hmotnej zodpovednosti.

(3) Ak zamestnanec so spoločnou hmotnou zodpovednosťou, ktorého pracovný pomer sa skončil alebo ktorý bol preradený na inú prácu alebo iné pracovisko, alebo bol preložený, zároveň nepožiadava o vykonanie inventarizácie, zodpovedá za prípadný schodok zistený najbližšou inventarizáciou na jeho predchádzajúcom pracovisku.

(4) Ak zamestnanec, ktorý sa zaraďuje na pracovisko, kde pracujú zamestnanci so spoločnou hmotnou zodpovednosťou, zároveň nepožiadava o vykonanie inventarizácie, zodpovedá, ak od dohody o hmotnej zodpovednosti neodstúpil, za prípadný schodok zistený najbližšou inventarizáciou.

§ 185 • Zodpovednosť zamestnanca za stratu zverených predmetov

(1) Zamestnanec zodpovedá za stratu nástrojov, ochranných pracovných prostriedkov a iných podobných predmetov, ktoré mu zamestnávateľ zveril na základe písomného potvrdenia.

(2) Zamestnanec sa zbaví zodpovednosti úplne alebo sčasti, ak sa preukáže, že strata vznikla úplne alebo sčasti bez jeho zavinienia.

(3) Zamestnávateľ môže po dohode so zástupcami zamestnancov vymedziť okruh zamestnancov, s ktorými môže dohodnúť povinnosť, aby si dali poistiť predmet, ktorý im zamestnávateľ zveril podľa odseku 1, pre prípad straty a zničenia, a okruh zamestnancov, ktorým poistí predmet zverený podľa odseku 1 pre prípad straty a zničenia.

Rozsah a spôsob náhrady škody

§ 186 • (1) Zamestnanec, ktorý zodpovedá za škodu, je povinný nahradiť zamestnávateľovi skutočnú škodu, a to v peniazoch, ak škodu neodstráni uvedením do predchádzajúceho stavu a ak túto škodu zamestnávateľ od zamestnanca požaduje.

(2) Náhrada škody spôsobená z nedbanlivosti, ktorú zamestnávateľ požaduje od zamestnanca, nesmie u jednotlivého zamestnanca presiahnuť sumu rovnajúcu sa štvornásobku jeho priemerného mesačného zárobku pred porušením povinnosti, ktorým spôsobil škodu. Toto obmedzenie neplatí, ak ide o osobitnú zodpovednosť zamestnanca podľa § 182 až 185 alebo ak bola škoda spôsobená pod vplyvom alkoholu alebo požitím omamných látok alebo psychotropných látok.

(3) Ak bola škoda spôsobená úmyselne, môže zamestnávateľ okrem skutočnej škody požadovať aj náhradu ušlého zisku, ak by jej neuhradenie odporovalo dobrým mravom.

§ 187 • (1) Ak škodu spôsobil porušením povinností aj zamestnávateľ, zamestnanec uhradí pomernú časť škody podľa miery svojho zavinienia.

(2) Ak zodpovedá zamestnávateľovi za škodu niekoľko zamestnancov, každý z nich uhradí pomernú časť škody podľa miery svojho zavinienia.

§ 188 • Pri určení škody na veci sa vychádza z ceny veci v čase vzniku škody.

§ 189 • (1) Zamestnanec, ktorý zodpovedá za schodok alebo za stratu predmetov, je povinný nahradiť schodok alebo stratu v plnej sume.

(2) Pri spoločnej zodpovednosti za schodok sa jednotlivým zamestnancom určí podiel náhrady podľa pomeru ich priemerných zárobkov, pričom zárobok ich vedúceho a jeho zástupcu sa započítava v dvojnásobnej sume.

(3) Podiel náhrady určený podľa odseku 2 nesmie u jednotlivých zamestnancov s výnimkou vedúceho a jeho zástupcu presiahnuť sumu rovnajúcu sa ich priemernému mesačnému zárobku pred vznikom škody. Ak sa takto určenými podielmi neuhradí celá škoda, zvyšok je povinný uhradiť vedúci a jeho zástupca podľa pomeru svojich priemerných zárobkov.

(4) Ak sa zistí, že schodok alebo jeho časť zavinil niektorý zo spoločne zodpovedných zamestnancov, uhradí schodok tento zamestnanec podľa miery svojho zavinienia. Zvyšnú časť schodku uhradia všetci spoločne zodpovední zamestnanci podielmi určenými podľa odsekov 2 a 3.

§ 191 • (1) Zamestnávateľ môže požadovať od zamestnanca náhradu škody, za ktorú mu zamestnanec zodpovedá. Požadovanú náhradu škody určí zamestnávateľ.

(2) Zamestnávateľ prerokuje požadovanú náhradu škody so zamestnancom a oznámi mu ju najneskôr do jedného mesiaca odo dňa, keď sa zistilo, že škoda vznikla a že za ňu zamestnanec zodpovedá.

(3) Ak zamestnanec uzná záväzok nahradiť škodu v určenej sume a ak s ním zamestnávateľ dohodne spôsob náhrady, je zamestnávateľ povinný uzatvoriť dohodu písomne, inak je dohoda neplatná. Osobitná písomná dohoda nie je potrebná, ak škoda bola už uhradená.

(4) Požadovanú náhradu škody a obsah dohody o spôsobe jej úhrady s výnimkou náhrady škody nepresahujúcej 50 eur je zamestnávateľ povinný vopred prerokovať so zástupcami zamestnancov.

§ 192 • Všeobecná zodpovednosť zamestnávateľa za škodu

(1) Zamestnávateľ zodpovedá zamestnancovi za škodu, ktorá vznikla zamestnancovi porušením právnych povinností alebo úmyselným konaním proti dobrým mravom pri plnení pracovných úloh, alebo v priamej súvislosti s ním.

(2) Zamestnávateľ zodpovedá zamestnancovi aj za škodu, ktorú mu spôsobili porušením právnych povinností v rámci plnenia úloh zamestnávateľa zamestnanci konajúci v jeho mene.

(3) Zamestnávateľ nezodpovedá zamestnancovi za škodu na motorovom vozidle, vlastnom nariadení, vlastnom zariadení a vlastných predmetoch potrebných na výkon práce, ktoré použil pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním bez písomného súhlasu zamestnávateľa.

§ 193 • Zodpovednosť zamestnávateľa za škodu na odložených veciach

(1) Zamestnávateľ zodpovedá za škodu na veciach, ktoré si u neho zamestnanec odložil pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním na mieste na to určenom, a ak nie je také miesto určené, potom na mieste, kde sa obvykle odkladajú. Za veci, ktoré sa do zamestnania obvykle nenosia, zamestnávateľ zodpovedá, len ak ich prevzal do úschovy, inak najviac do sumy 165,97 eura.

(2) Právo na náhradu škody zanikne, ak zamestnanec o nej písomne neupovedomil zamestnávateľa bez zbytočného odkladu, najneskôr v lehote 15 dní odo dňa, keď sa o škode dozvedel.

§ 194 • Zodpovednosť zamestnávateľa pri odvracaní škody

Zamestnanec, ktorý pri odvracaní škody hroziacej zamestnávateľovi utrpel vecnú škodu, má voči nemu nárok na jej náhradu a na náhradu účelne vynaložených nákladov, ak nebezpečenstvo sám úmyselne nevyvolal a ak si počínal pritom spôsobom primeraným okolnostiam. Tento nárok má aj zamestnanec, ktorý takto odvracal nebezpečenstvo hroziace životu alebo zdraviu, ak by za škodu zodpovedal zamestnávateľ. Ak utrpel škodu na zdraví, posudzuje sa táto škoda ako pracovný úraz.

Zodpovednosť zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania

§ 195 • (1) Ak u zamestnanca došlo pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním k poškodeniu zdravia alebo k jeho smrti úrazom (pracovný úraz), zodpovedá za škodu tým vzniknutú zamestnávateľ, u ktorého bol zamestnanec v čase pracovného úrazu v pracovnom pomere.

(2) Pracovný úraz je poškodenie zdravia, ktoré bolo zamestnancovi spôsobené pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním nezávisle od jeho vôle krátkodobým, náhlým a násilným pôsobením vonkajších vplyvov.

(3) Pracovný úraz nie je úraz, ktorý zamestnanec utrpel na ceste do zamestnania a späť.

(4) Za škodu spôsobenú zamestnancovi chorobou z povolania zodpovedá zamestnávateľ, u ktorého zamestnanec pracoval naposledy pred jej zistením v pracovnom pomere za podmienok, z ktorých vzniká choroba z povolania, ktorou bol postihnutý. Choroby z povolania sú choroby uvedené v právnych predpisoch o sociálnom zabezpečení (zoznam chorôb z povolania), ak vznikli za podmienok v nich uvedených.

(6) Zamestnávateľ zodpovedá za škodu, aj keď dodržal povinnosti vyplývajúce z osobitných predpisov a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ak sa zodpovednosti nezbaví podľa § 196.

§ 196 • (1) Zamestnávateľ sa zbaví zodpovednosti celkom, ak preukáže, že jedinou príčinou škody bola skutočnosť, že

a) škoda bola spôsobená tým, že postihnutý zamestnanec svojím zavinením porušil právne predpisy alebo ostatné predpisy na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, alebo pokyny na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, hoci s nimi bol riadne a preukázateľne oboznámený a ich znalosť a dodržiavanie sa sústavne vyžadovali a kontrolovali, alebo

b) škodu si spôsobil postihnutý zamestnanec pod vplyvom alkoholu, omamných látok alebo psychotropných látok a zamestnávateľ nemohol škodu zabrániť.

(2) Zamestnávateľ sa zbaví zodpovednosti sčasti, ak preukáže, že

a) postihnutý zamestnanec porušil svojím zavinením právne predpisy alebo ostatné predpisy, alebo pokyny na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, hoci s nimi bol riadne a preukázateľne oboznámený, a že toto porušenie bolo jednou z príčin škody,

b) jednou z príčin škody bolo, že zamestnanec bol pod vplyvom alkoholu, omamných látok alebo psychotropných látok,

c) zamestnancovi vznikla škoda preto, že si počínal v rozpore s obvyklým spôsobom správania sa tak, že je zrejme, že hoci neporušil právne predpisy alebo ostatné predpisy, alebo pokyny na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, alebo osobitné predpisy, konal ľahkomyselne a musel si pritom byť vzhľadom na svoju kvalifikáciu a skúsenosti vedomý, že si môže privodiť ujmu na zdraví.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

(3) Ak sa zamestnávateľ zbaví zodpovednosti sčasti, určí sa časť škody, za ktorú zodpovedá zamestnanec, podľa miery jeho zavinenia. V prípade uvedenom v odseku 2 písm. c) sa zamestnancovi uhradí aspoň jedna tretina škody.

(4) Pri posudzovaní, či zamestnanec porušil právne predpisy alebo ostatné predpisy na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci [odsek 1 písm. a) a odsek 2 písm. a)], alebo osobitné predpisy, nemožno sa dovolávať len všeobecných ustanovení, podľa ktorých si má každý počínať tak, aby neohrozoval svoje zdravie a zdravie iných.

(5) Za ľahkomyselné konanie podľa odseku 2 písm. c) nemožno považovať bežnú neopatrnosť a konanie vyplývajúce z rizika práce.

§ 197 • Zamestnávateľ sa nemôže zbaviť zodpovednosti, ak zamestnanec utrpel pracovný úraz pri odvracaní škody hroziacej tomuto zamestnávateľovi alebo nebezpečenstva priamo ohrozujúceho život alebo zdravie, ak zamestnanec tento stav sám úmyselne nevyvolal.

§ 198 • (1) Zamestnanec, ktorý utrpel pracovný úraz alebo u ktorého sa zistila choroba z povolania, má nárok v rozsahu, v ktorom zamestnávateľ zodpovedá za škodu, na poskytnutie náhrady za d) vecnú škodu; ustanovenie § 192 ods. 3 platí rovnako.

(2) Rozsah zodpovednosti podľa odseku 1 je zamestnávateľ povinný prerokovať bez zbytočného odkladu so zástupcami zamestnancov a so zamestnancom.

§ 215 • (1) Fyzickej osobe, ktorá vykonáva verejnú funkciu, zodpovedá za škodu vzniknutú pri výkone funkcie alebo v priamej súvislosti s ňou organizácia, pre ktorú bola činná; fyzická osoba zodpovedá za škodu tejto organizácii. Ak funkcionár odborovej organizácie pomáha pri výkone svojej funkcie alebo v priamej súvislosti s ňou súčasne plní spoločenské, hospodárske alebo sociálne úlohy zamestnávateľa, u ktorého je v pracovnom pomere, zodpovedá mu za škodu tento zamestnávateľ.

(2) Občanovi so zmenenou pracovnou schopnosťou, ktorý nie je v pracovnom pomere a ktorého príprava na povolanie (činnosť) sa vykonáva podľa osobitných predpisov, zodpovedá za škodu vzniknutú pri tejto príprave ten zamestnávateľ, u ktorého sa príprava na povolanie vykonáva.

Spoločné ustanovenia o zodpovednosti zamestnávateľa

§ 217 • (1) Zamestnávateľ je povinný nahradiť zamestnancovi skutočnú škodu, a to v peniazoch, ak škodu neodstráni uvedením do predchádzajúceho stavu. Ak ide o inú škodu na zdraví ako z dôvodu pracovného úrazu alebo choroby z povolania, platia pre spôsob a rozsah jej náhrady ustanovenia o pracovných úrazoch s tým obmedzením, že jednorazové odškodnenie pozostalým nepatrí.

(2) Pri určení škody na veci sa vychádza z ceny veci v čase poškodenia.

§ 218 • Ak zamestnávateľ preukáže, že škodu zaviniel aj poškodený zamestnanec, jeho zodpovednosť sa pomerne obmedzí. Pri zodpovednosti za škodu pri pracovných úrazoch a pri chorobách z povolania sa postupuje podľa § 196.

§ 219 • (1) Zamestnávateľ, ktorý nahradil poškodenému škodu, má nárok na náhradu voči tomu, kto poškodenému za takú škodu zodpovedá podľa osobitného predpisu, a to v rozsahu, ktorý zodpovedá miere tejto zodpovednosti voči poškodenému, ak nie je vopred dohodnuté inak.

Plnenie pracovných úloh a priama súvislosť s ním

§ 220 • (1) Plnenie pracovných úloh je výkon pracovných povinností vyplývajúcich z pracovnoprávneho vzťahu, iná činnosť vykonávaná na príkaz zamestnávateľa a činnosť, ktorá je predmetom pracovnej cesty.

(2) V priamej súvislosti s plnením pracovných úloh sú úkony potrebné na výkon práce a úkony počas práce zvyčajné alebo potrebné pred začiatkom práce alebo po jej skončení. Takými úkonmi nie je cesta do zamestnania a späť, stravovanie, ošetrovanie alebo vyšetrenie v zdravotníckom zariadení, ani cesta na ne a späť. Vyšetrenie v zdravotníckom zariadení vykonávané na príkaz zamestnávateľa alebo ošetrovanie pri prvej pomoci a cesta na ne a späť sú úkony v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh.

(3) Ako pracovný úraz sa posudzuje aj úraz, ktorý zamestnanec utrpel pre plnenie pracovných úloh.

§ 221 • (1) Cesta do zamestnania a späť je cesta z bydliska (ubytovania) zamestnanca do miesta vstupu do objektu zamestnávateľa alebo na iné miesto určené na plnenie pracovných úloh a späť. Ak ide o zamestnávateľa v poľnohospodárstve, lesníctve a stavebníctve, je to aj cesta z bydliska na určené zhromaždiisko a späť.

(2) Cesta z obce bydliska zamestnanca na pracovisko alebo do miesta ubytovania v inej obci, ktorá je cieľom pracovnej cesty, ak nie je súčasne obcou jeho pravidelného pracoviska, a späť sa posudzuje ako potrebný úkon pred začiatkom práce alebo po jej skončení.

§ 222 • Bezdôvodné obohatenie

(1) Ak sa zamestnanec bezdôvodne obohatí na úkor zamestnávateľa alebo ak sa zamestnávateľ bezdôvodne obohatí na úkor zamestnanca, musí obohatenie vydať.

(2) Bezdôvodné obohatenie na účely tohto zákona je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu, plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov.

(3) Predmet bezdôvodného obohatenia sa musí vydať tomu, na čí úkor bol získaný. Musí sa vydať všetko, čo sa nadobudlo bezdôvodným obohatením. Ak to nie je možné najmä preto, že obohatenie spočívalo vo výkonoch, musí sa poskytnúť peňažná náhrada.

(4) S predmetom bezdôvodného obohatenia sa musia vydať aj úžitky z neho, ak ten, kto obohatenie získal, nekonal dobromyseľne.

(5) Ten, kto predmet bezdôvodného obohatenia vydáva, má právo na náhradu potrebných nákladov, ktoré na vec vynaložil.

(6) Vrátenie neprávom vyplatených súm môže zamestnávateľ od zamestnanca požadovať, ak zamestnanec vedel alebo musel z okolností predpokladať, že ide o sumy nesprávne určené alebo omylom vyplatené, a to v lehote do troch rokov od ich výplaty.

Spracované podľa právnej úpravy platnej k 30. 9. 2013

.....
Vydalo: ZPMP v SR, Heydukova 25, 811 08 Bratislava,
IČO 00683191, tel: 02/6381 4968, e-mail:zmpvsvr@zmpvsvr.sk

Spracovala: JUDr. Zuzana Stavrovská

Jazyková korektúra: Mgr. Adriena Pekárová

Grafický dizajn a layout: Zuzana Chmelová

Tlač: POLYGRAFICKÉ CENTRUM, www.polygrafcentrum.sk

Akékoľvek rozmnožovanie textu len s výhradným a predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.

ISBN 978-80-89344-10-9